

Промінь
Марина та Сергій Дяченко

Світи Марини та Сергія Дяченків
Видавництво «Фоліо» з гордістю презентує нову довгоочікувану книгу митців-фантастів Марини та Сергія Дяченків, першу за останні шість років.

Ця книга є найпершим, прем'єрним виданням цього твору українською мовою.

«Промінь» – яскравий, захоплюючий та неоднозначний філософський роман.

Перед героями постають питання про сенс існування, жертвність, змагання та дорослішання, і утримують увагу заінтригованого читача до останньої сторінки.

Четверо підлітків змушені зіграти у гру: якщо вони дадуть сенс життя кільком поколінням людей, що мандрують крізь Всесвіт до Нової Землі, то повернуть собі власний сенс життя, який було відібрано. Тільки з часом вони розуміють, що їхні «піддослідні» – не комп'ютерна симуляція, і вони самі – фігури у грі невідомих могутніх гравців, а переможець визначить майбутню долю людства.

Марина и Сергей Дяченко

Промінь

© Марина та Сергій Дяченки, 2019

© О. Негребецький, переклад українською, 2019

© Д. О. Чмуж, художнє оформлення, 2019

© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2017

* * *

ДЕНИС

У свій тринадцятий день народження Денис, як завжди, вийшов погуляти з собакою, і, як завжди, спустив Джекі з повідця на краю парку. Повітря лежало, неначе вода в осінньому ставку – шарами. У затінках воно було прохолодне, але сонце гріло так ніжно і з такою іронією, що Денис усміхався, підставляючи йому лице.

На баскетбольному майданчику стукав м'ячем жилавий, високий чоловік з ранньою сивиною: Денис уже бачив його тут, вітався й був упевнений, що це просто сусід, а хто ж іще? Коли Денис підійшов, баскетболіст раптом кинув м'яча йому прямо в руки:

– З днем народження, Денисе.

– Дякую, – Денис трохи здивувався його обізнаності й кинув м'яч назад. Сусід атакував кільце, м'яч закрутився в сітці, як упіймана риба:

– У мене для тебе новини. Бачиш, твоя мати продала мені тебе.

Говорив він доброзичливо, буденно, ледь усміхаючись і дивлячись в очі. У світі повно божевільних, але сусід-баскетболіст досі здавався Денисові здоровим.

– Сподіваюся, дорого, – сказав Денис машинально й пошукав очима собаку: йому захотілося негайно звідси піти. Тим більше, що нікого, крім нього й безумця, на майданчику в цю мить не було.

– Та не продешевила, – той і досі всміхався. – Коли тобі було два дні від народження, ти загинався в кювезі, й лікарі нічого не могли вдіяти – я прийшов до твоєї матері й запропонував зберегти тобі життя за умови: коли тобі виповниться чотирнадцять, я тебе заберу.

Він злегка кивнув, немов сподіваючись на розуміння. Денисові стало холодно, і ноги перетворилися на дві панчохи, набиті скловатою. Як цей божевільний знає, що Денис народився завчасно, і його насилу врятували?!

– Але мені тільки тринадцять, – сказав він перш, ніж устиг подумати.

– От-от, – незнайомиць знову кивнув, так просто й природно, неначе вони з Денисом обговорювали ціни на собачий корм. – Тобі потрібен час, щоб звикнути до цієї думки. Сьогодні я просто попередив. Через рік, у цей самий день, я тебе заберу.

– Старий ідіот!

Денис кинувся навтьоки. Добре, що Джекі примчалася на перший поклик, можливо, відчула в його голосі і жах, і відразу. Зазвичай її з парку додому виманити неможливо.

* * *

Мамі досить було кинути на нього погляд, щоб її лице стало зосереджене й стривожене:

– Що сталося?

На кухні двійнята готували сюрприз для іменинника. Денис повів маму в дитячу й причинив двері:

– На майданчику в парку – божевільний маніяк. І він мене знає.

- Ви могли познайомитися в Мережі? - мама мислила, як завжди, миттєво.

- Не знаю, - Денис задумався. День народження був зазначений у нього в профілі, отож, теоретично...

Він усміхнувся - з полетшенням.

- Знаєш, могли. У мене в профілі у «Фейсбуку» справжнє фото й день народження, і...

- Скільки разів ми говорили про безпеку в інтернеті?!

- Вибач, твоя правда... - він уже сміявся, щоправда, трохи нервово. - Цей дурень сказав, що ти «продала» мене, коли мені було два дні, і він мене «забере», коли мені виповниться чотирнадцять, і...

І тоді Денис уперше в житті побачив, як люди непритомніють.

* * *

День народження було зіпсовано, хоч мама трималася чудово. Гості нічого не помітили, або не показували знаку. Три давні шкільні приятелі гідно оцінили страви, сказали вітальні слова й майже весь вечір провели, граючи на приставці. Оля й Коля, Денисові брат і сестра, проспівали пісню, винесли саморобний торт - кособокий і зворушливий. Денис задмухав свічки. Ніколи раніше він не думав, що простенька маска спокою, уваги й веселості може виснажувати, наче добування вугілля в глибокій шахті.

Ні секунди за весь цей день, з часу лиховісної зустрічі, він не міг знайти собі місця. І нехай би він пам'ятав про незнайомця постійно - ба ні, увага на щось відверталась, він забував, а потім згадував заново, і щоразу від спогаду ставало гірше. І нехай би він думав тільки про божевільного, але мама! Уперше в житті він бачив її такою безпорадною, розгубленою і нещасною. Знепритомнівши, вона до смерті його налякала, а потім ще довго не могла заспокоїтися, починала щось розповідати й уривала, і від того, що мама, рідна скеля, перебувала в такому жалюгідному стані, Денису здавалося, що небо впало на землю.

Потім він згадав, що йому сьогодні тринадцять. Якщо одна скеля впала - інша повинна встати й підтримати її. Він не може собі дозволити занадто довге дитинство.

Увечері він чув, як батько втішав маму, переконливо, виразно, цілком даремно: «Це чийсь дурний жарт». «Це просто слова». «Чого конкретно ти боїшся? Ходімо в поліцію, напишемо заяву, якщо тобі так буде спокійніше. Повідомимо: псих погрожував викраденням дитини. Нехай божевільного замкнуть».

Денис прийшов у спальню, коли вона розчісувала волосся перед сном:

- Знаєш, це як маятник. Спершу надієшся, потім боїшся, сильніше надієшся, сильніше боїшся, і так без кінця. Дуже страшно.

Вона кивнула – зрозуміла, про що він.

– Ми зупинимо наш маятник. Я обіцяю – ніхто ніколи мене не забере. Я ж не коробка з цукерками, правда?

Вона всміхнулася.

– Усім так сподобався день народження. Наступного року запросимо більше народу, добре?

Вона майже засміялася. Потяглася до нього, накрила хвилику свого запаху, обійняла за плечі:

– Дякую. Так і зробимо.

* * *

Більше вони не говорили про незнайомця, і заяву в поліцію не понесли. Тільки якимось, через місяць після події, мама запитала в машині, від'їжджаючи від шкільних воріт:

– Який він був?

Денис не перепитував, про кого мова.

– Високий, років сорока. Худий.

Мама кивнула, дивлячись на дорогу:

– Я була сама не своя... коли розмовляла в лікарні з якимось... думала, це лікар. Погано пам'ятаю, наче в тумані. Він уже тоді був божевільний. Виявляється, він нас ви- стежив...

– У світі повно божевільних, але ми теж не кульбабки. Він нічого, нічого не може нам зробити, мамо. Нехай спробує, нарікатиме потім на себе.

Мама кивнула ще раз, її лице проясніло, але одна складочка, поміж брів, усе-таки залишилася.

Ще через місяць батько одержав довгострокову робочу візу в Штати. Новина звалилася на Дениса, наче мішок з піском: він нікуди не хотів їхати! Нехай тимчасово, нехай до океану, але як же кинути свій дім, друзів, свій парк, свої давні маршрути?!

Однак було щось, що зависло в повітрі між ним і мамою, само собою зрозуміле, що притримало його язика й змусило мовчки кивнути.

– Нехай він спробує нас дістати, – сказала мама тільки одного разу, ніби сама до себе. І Денис подумки з нею погодився.

* * *

У свій чотирнадцятий день народження Денис не пішов до школи. Мама, яка тепер працювала віддалено, вирішила цілий день не зводити з нього очей, хоча після стількох місяців це здалося зайвою порцією підозри. Нове життя й нові турботи відсунули фігуру незнайомця, погасили неприємні спогади, й колишні страхи здавалися смішними. Денис пошкодував, що пропускає заняття з греко-римської боротьби, але сперечатися з мамою не став.

Об одинадцятій ранку пролунав дзвінок зі школи, де вчилися двійнята: Коля зламав на сходах ногу. Його треба було негайно везти до лікарні.

Мама подзвонила батькові, але той був на важливій нараді. Мама, вилаявшись, веліла Денисові замкнутися й нікого не пускати в їхній орендований будинок. І тримати телефон під рукою.

Денис ліг на диван, що рідко міг собі дозволити, і став дивитися серіал про казково-середньовічні підступи, страти, інтриги та інші розваги. Прийшла собака, Джекі, і вмостилася поруч. Денис дивився на екран, але встежити за дією ніяк не міг: раз по раз перестрибував на думки про дев'ятирічного брата. А що, як перелом відкритий, і гостра кістка стирчить з-під шкіри? А що, як дитина так усе життя й кульгатиме?!

Мама дзвонила щопівгодини. Колі дали знеболювальне в пункті невідкладної допомоги, зробили рентген, наклали лангету, вселили надію – все буде добре. Мама теж заспокоїлася, перестала голосно сміятися й похмуро жартувати, обіцяла, що ввечері вони відсвяткують Денисів день народження у вузькому сімейному колі, зате затишно й весело.

Потім дзвінків не було цілу годину. Потім Денис відповів на виклик – і не впізнав її голосу. Вона кричала в трубку – надривно, панічно.

– Не виходь з дому, чуєш?! Я викликала поліцію, вони будуть через десять хвилин...

– Поліцію?!

– Ден, нікому не відчиняй двері! Навіть поліцейським! Чекай мене...

– Що сталося?!

Обрив зв'язку. Джекі чхнула й подивилася на Дениса з подивом.

Він сидів на дивані з телефоном у руках. У ньому прокинувся забутий, уже майже подоланий страх. Той особливий жах, коли не знаєш, чого конкретно боятися. Коли не розумієш, що відбувається, просто тонеш у реальності, як у пастці мурашиного лева.

Знову телефонний дзвінок. Номер не визначився. Денис вирішив не відповідати. Його телефон дзвонив простим стародавнім дзвінком, як телефонні предки півстоліття тому: дзень. Дзень. Потім дзвінки обірвалися.

Удалині почулася поліцейська сирена. Дедалі ближче. У каліфорнійських сирен особлива істерична інтонація – вони репетують так, наче рятувати вже нікого, все пропало. Відлунювало аж у стінах сусідських будинків. На

вузькій вулиці поліцейські машини влаштують затор... що подумають сусіди? А головне, що Денис скаже поліцейським?!

Знову дзвінок з невизначеного номера. А що, як у мами розбився телефон, і це передзвонює з чужого телефону – мама? Алло?

– З днем народження, Денисе, – сказав знайомий голос. – Це я, твій старий ідіот.

* * *

Поліцейські простовбичили півгодини у дворі, перегородивши машинами вулицю. Потім приїхала мама: «Я його бачила, бачила! Він з'явився до мене й сказав, що забере мого сина!»

Коля, блідий, сидів у вітальні й дивився мультики, поки Оля, теж бліда, носила йому з кухні воду, чай, полуниці, шоколадки й суворо заборонені чіпси. Гіпсова лангета на нозі в Колі була оздоблена персонажами з «Губки Боба».

Поліцейські ставили запитання. Денис чув голоси крізь дзвін у вухах – йому здавалося, що все це не насправді.

– Він тобі дзвонив?

– Так. Номер не визначався.

Вони дослідили Денисів телефон: у пам'яті не збереглося жодних викликів, крім маминих.

– ...він дзвонив, я не брешу! Він сказав, що забере мене...

Приїхав з роботи батько. Мама поїхала з поліцейськими у відділок: їй не вірили. Не штрафували за неправдивий виклик, але їй не вірили, і тим більше відмовилися надати охорону. Про день народження всі забули; тільки вночі, вже о дванадцятій, родина зібралася все-таки на кухні, пришкутильгав Коля на дитячих милицях, а Оля запалила свічки на заздалегідь приготованому торті: чотирнадцять тонких свічок.

– З днем народження, синку, – сказала мама. – Через півгодини настане північ. Твій день закінчиться. А це значить, що він... цей... не виконав погрози. Не зміг!

Батько подивився на неї втомлено: в нього зірвалася дуже важлива зустріч, і завтра чекали неприємності, нерви, збитки. Докори заповнили його рот, тисли на корінь язика: «Ти собі навіяла», «Тобі здалося», «Це психоз», «Цей божевільний узагалі міг дзвонити через океан». Але батько мовчав, що робило йому честь, і навіть дивився без осуду – тільки зі смутком.

Денис розпакував подарунок: дрон, про який він давно мріяв. Запах чудової речі. Пакувальна плівка в пухирцях, які так приємно лускати пальцями. Випробування літального апарата призначили на завтра, бо була вже майже північ.

Він піднявся у свою кімнату по сходах, вистелених товстим килимовим покриттям. Двійнята полягали спати: двері в їхню кімнату, з мультиковим поні, були зачинені. Денис відсунув жалюзі на своєму вікні. На газоні ввімкнулася поливальна установка. Знизу потягло вологою, запахом теплої землі й трави.

Запах теплої й мокрої землі. Спокій і радість. Спрацьовує, напевно, генетична пам'ять поколінь: як добре. Усе нормально. Буде чудовий урожай. Нічого не бійся.

Коли мама легенько стукнула у двері, він був уже в ліжку. Вона підійшла, всміхаючись, і сіла на самісінький краєчок, страшенно втомлена, але майже умиротворена:

– На добраніч, синку.

Він дивився знизу вгору на її лице, і ніяк не міг сказати того, що мусив.

– Я люблю тебе, мамо.

– Я теж дуже тебе люблю.

– Мамо... – він затнувся. – Якщо він забере мене... не сумнівайся, ти все правильно зробила. У мене були в житті ці чотирнадцять років.

Вона задихала голосно, важко, як після бігу.

– Він тебе не забере, – сказала вона іншим, твердим голосом. – Я не дозволю... Спи!

Вона відійшла, сіла в крісло біля письмового стола й залишилася сидіти у півтемряві, чекаючи півночі. Денис слухняно опустив повіки, збентежений і вдячний: вона його охороняє. Мама поруч.

У Дениса з самого малечку були особливі стосунки з матір'ю. Навіть народження двійнят не віддалило їх одне від одного. Денис і мама були мов єдине ціле.

Люди реагували по-різному: дехто стурбовано стверджував, що це не цілком нормально, дитині пора сепаруватися. Інші пророкували з розумним виглядом: він підросте і стане, як усі підлітки, потайливим і незалежним, тільки почекайте кілька років. Хтось згадував Едіпів комплекс, – добре, що Денис тоді не знав, що це таке.

Зараз, за хвилину до півночі, лежачи в маленькій спальні маленького будинку, загубленого серед таких же будинків на маленькій вулиці, розташованій посеред величезного чужого континенту, він ставив собі єдине питання: чи правда, що мати продала його?

Ні, це дурне формулювання, неправда. Продають заради вигоди, продають за гроші. Мама нікого не продавала, вона уклала договір... договір, а не угоду купівлі-продажу. І, якщо замислитися, умови непогані. Чотирнадцять років – багато. Це були хороші чотирнадцять років.

...А хоч би й продала? Які варіанти? Умер би він на третій день життя й ані разу не відчув би радості. Не возився б із Джекі-щеням, не вчив двійнят грати в м'яча... Ох, Коля. Нога зростеться, у дітей швидко зростається. Як добре, що у батьків є двійнята. Малята запам'ятають, що в них був старший брат...

Дурниці! Як він міг впустити собі в голову такі думки?! Що значить – «був», він не збирається ніде діватися!

...Знати б, що буде потім. Нехай, будь ласка, нічого не буде, ніякого загробного світу. Заснути й просто не прокидатися. Деякі собаки живуть по чотирнадцять років... ціле життя. Тільки б не було «потім». Занадто страшно про це думати.

Пробив годинник, орендований разом з будинком. Здригнулася підлога: маленький землетрус, такі бувають тут часто. І в ту ж секунду стало тихо: не шипіла вода в поливальній системі під вікном. Не їздили машини по далекій трасі. Не цокав годинник. Замовкла далека поліцейська сирена.

Денис сів на ліжку, торкнувшись босими ступнями прохолодної гладенької підлоги. У кріслі, як і раніше, хтось сидів, але це була не мама. Денис увімкнув світло; незнайомиць дивився на нього, закинувши ногу на ногу, недбало відхилившись на спинку.

– Мамо! – крикнув Денис.

Ніхто не відповів. Денис прожогом зірвався з ліжка, кинувся тікати, відчинив двері...

Світло з кімнати вирвалося назовні, залило коридор, по коліно завалений уламками. Будинок був наче після бомбардування, наче після катастрофи, яка сталася багато років тому – по стінах повз грибок, подекуди руїни поросли мохом.

Денис сліпо оглянувся. Дірява стеля висіла на уламках перекриття. Даху більше не було. У проламі виднілося небо, хворобливо-жовте, підсвічене пожежею. Двері в кімнату двійнят теліпалися на одній завісі, і мультиковий поні був ледь помітний.

Денис завив і ввірвався в дитячу; останків не було. Тільки уламки. Сміття, пил, пісок, патьоки від висохлої води. Денис кинувся вниз...

Упав на сходах, покритих клаптями килимового покриття. Скотився й сильно вдарився головою. Секунду сидів, притискаючи руки до гулі, що росла на очах. Незнайомиць стояв у нього за спиною:

– Зупинися, заспокойся й послухай мене, я скажу щось дуже важливе.

Денис вилетів надвір. Чорнота, порожнеча, безмовність. Руїни навколо. Від вулиці залишилася тільки табличка з назвою, що дивом утрималася на стовпі: «W. Beam Place».

– Де вони? Де вони всі?!

– Неправильно поставлене запитання. Де ти?

Денис сів на завалену сміттям галявину перед будинком, де раніше був газон, і вперше відчув холод. Він вискочив з дому в трусах і майці. Незнайомець сів напроти – на розкришену бетонну тумбу.

– Ти – в мене. Я купив тебе і заплатив добру ціну. Нічого дивного, правда? Ти знав, що так буде.

Денис знову торкнувся гулі на лобі й зрозумів – так. Він знав. Думати про таке майбутнє було нестерпно, тому він цілий рік прикидався, що не вірить.

– Навіщо? – беззвучно запитав Денис.

– Що? – незнайомець приставив долоню до вуха, вдаючи глухого.

– Навіщо? – Денис витиснув з себе голос. – Навіщо я вам потрібний?

– Я не збираюся тебе з'їсти. Чи згвалтувати, чи послати на плантації. Ти потрібний мені для однієї справи... – незнайомець раптом підморгнув. – Обговоримо умови твого повернення додому?

Ніколи ні до, ні після Дениса не проймала така радість, така надія, відчуття, як пекуче віскі, яке він куштував у житті тільки раз, та й то випадково.

– Ну от і очка заблищали, – констатував незнайомець. – Гаразд...

Він устав з бетонної тумби, простяг Денисові руку. Той був змушений подати свою. Долоня в незнайомця була крижана; він допоміг Денисові піднятися, поставив на ноги, не докладаючи зусиль:

– Мене звати дядько Роберт. Тобто мене звати не так, але ти називатимеш мене дядько Роберт. Я дам тобі завдання. Непросте. Робота триватиме тридцять днів, день на підготовку, разом тридцять один день ти працюєш на мене, а я повертаю тобі назад усе твоє життя у повному, як-то кажуть, обсязі. Ти його в такий спосіб викупляєш. Згоден?

«ПРОМІНЬ». МАКСИМ

Третю хвилю він примудрився вловити – швидко-швидко гребти руками, перемістити вагу тіла назад, схопитися на ноги і вгадати з рівновагою – і хвиля понесла його, наче офіціант коронну страву, на самому гребені, майже до берега, і Максим повалився в білу піну.

Над водою стелилися пелікани – непорушно завислі чорні тіні, обрисами схожі на птеродактилів. Прийшов косяк риби: якщо розплющити очі під водою, то можна вловити мельхіоровий сполох, блиск риб'ячих світлих боків. Пелікани кидаються носом униз, один за одним, наче серія томагавків, угвинчуються в товщу води, здіймаючи стовпи бульбашок... от, зовсім поруч. Пелікан зараз випірне й перекине рибу в повітрі, щоб ухопити зручніше, але навколо вже в'ються дрібні птахи-супутники, силуються вихопити здобич у

ловця, вирвати прямо з дзьоба. Розбишакують, грабують – і при цьому верещать, як потерпілі. А пелікани мовчать.

Максим озирнувся. Секунду вирішував, чи піймати хвилю ще раз, але втома перемогла. Вибрів на берег, відстебнув шнурок на нозі, поставив дошку під дашок, до інших таких самих дошок, байдарок, човників.

Яке сине небо. Здавалося, неможливо на нього надивитись, а от диви – набридло. Висока біла хвиля... і болять спина, і таке відчуття, що старієш з космічною швидкістю. Доводиться нагадувати собі, що попереду довгий шлях, не можна розкисати, ще чимало треба зробити.

Максим підібрав червоний рушник з білого піску. Обвів поглядом пляж – той тягся на багато кілометрів, порожній, гладенький, зграї дрібних пташок накочувалися й відкочувалися услід за хвилею, їхні ноги дріботіли так швидко, наче птахи ганяли на велосипедах. Ані людини на узбережжі, а над прибоєм бризки, і обрій губиться в тумані.

Максим накинув рушник на плечі. По кісточки грузнучи в піску, покрокував до вежки з каміння й вапняку, метрів за п'ятдесят од лінії прибою. Озирнувся, ще раз окинув оком берег і обрій. Пеліканів стало більше, вони здавалися пернатим островом на воді. Прийти сюди ввечері, подивитися на захід сонця?

Клацнув магнітний замок. Максим пригнувся й зайшов у слабо освітлений тамбур. Зачинив двері.

У тамбурі було тепло й волого, і непритомно-тихо. Колись тут співали птахи, але потім їх вимкнули. Максим обтрисив ноги, щоб не розносити пісок. Обгорнув мокрі плавки рушником.

– Промінь, доступ у житловий сектор.

Звук-підтвердження.

Побігли нагору сходи-транспортер. Притримуючи рушник, він став босими ногами на сходинку. Клацнули за спиною двері тамбура. Подув у лице вітер з тонким, знайомим з юності, рідним запахом. Ліфтова шахта зараз закінчиться, і відкриється чудовий краєвид – ще секунда...

Ось вона, вежа. Три напівкруглі пелюстки, обплутані транспортними нитками, немов гірляндю. Вогники зовнішніх ліфтів і транспортерів. Геніальна будова прикрасила б будь-який мегаполіс: у її силуеті – політ, імпульс, це наш «Промінь» у пориві до мети...

Перед його лицем з'явилося об'ємне зображення:

– Максиме, в лікарню. Негайно.

– Що сталося?!

– Твоя дочка.

Екран погас.

* * *

– Я не розумію, навіщо мені жити, – сказала п'ятнадцятирічна дівчинка. – Поясни, якщо можеш. У чому сенс?

Йому хотілося її обняти, взяти на руки й не випускати багато годин. Він відчував її біль у багато разів сильніше за власний. Йому хотілося бити її, трясти за плечі, ляскати по щоках, – за це її прокляте, безвольне «навіщо». Ліза сиділа в терапевтичному кріслі, утикана інжекторами, зі странгуляційною бороденкою на шиї. Посилувач звуку, закріплений на горлі, допомагав їй говорити.

– У тебе є не просто сенс життя, – він говорив, наче йшов у магнітних черевиках, опираючись на кожне слово. – У тебе є завдання, мета. Як у солдата, як у пілота. Ти сьогодні зрадила нас усіх... спробувала зрадити.

– Я не хочу бути солдатом чи пілотом. Я не записувалася до вас в екіпаж.

Вона насилу говорила, але очі дивилися шалено, прямо Максимові в зіниці. Це не була примха, і не була гра. Максим і раніше знав, що його дочка вперта, але тепер внутрішня сила, сліпа лють цієї дівчинки з синцями на шиї налякали його до мокрих штанів.

– Ніхто з нас не вибирав батьків, – сказав він м'яко. – Ну вибач, що ми з мамою народили тебе на борту «Променя», де твоє життя підпорядковане великій місії. І в тебе є друзі, безпека, особистий простір, турбота, навчання, гра. Океан, ліс, гори...

– Це фальшивка, – сказала Ліза. – Проклинаю вас разом з вашим «Променем».

І, замружившись, відкинулася на спинку крісла.

* * *

– Це була наша головна робота, кванти, і ми її провалили.

«Кванти» – вони стали так себе називати ще перед стартом. Кванти одного Променя. Слово виявилось живучим.

Тепер вони сиділи на краю кручі над річкою, сонце схилялося до верхівок лісу на тому березі. Пахло хвоею, дув легкий вітер. Зір, нюх, дотик і слух переконували людей, що вони бачать захід сонця, що в сутінках піднімається туман, і скоро стане прохолодно.

Усі пам'ятали, що немає ні річки, ні кручі. А якщо й будуть, то не скоро.

– Ми провалили, – з натиском повторила Марія. – Виростити й виховати дітей, щоб вони були кращі за нас! Сильніші, розумніші, стабільніші! Щоб вони могли втримати цивілізацію, збагатити й передати далі!

– Пафос оф, – пробурмотіла Аніта. – Важілець униз.

Стало тихо, у траві верещав цвіркун. Марія опустила голову, Максим дотягся й стис її руку. Несправедливо й неправда: йдеться не про пафос. Людина переживає професійну катастрофу, можна й поспівчувати.

– Заспокоймося, – сказав Андрій. – Дівчинка психонула – і сформулювала те, що турбує їх усіх. Вони звинувачують нас, розумієте? П'ятсот років тому людина могла прожити все життя в маленькому селі, бути частиною крихітного соціуму й нікого не питати про сенс життя. Але ми ж з народження закладали в їхні голови, що кожний з них особистість, і що за ними – людство, величезні можливості, розмаїття, рівність, сотні мільйонів співрозмовників... Природно, їм здається, що ми замкнули їх на «Промені», і визначили їхнє життя насильно, до їхнього народження. П'ятсот років тому це було б природно. Але ж вони, за задумом – люди майбутнього...

Сонце наполовину потонуло в соснах. Те, що було тут замість сонця. Візуальний ефект.

– Тоді вони мають рацію, – сказав Максим, і обличчя всіх, хто зібрався цього вечора на пагорбі, повернулися до нього.

Цвіркун замовк.

ДЕНИС

– Двадцять років тому двісті людей – сто подружніх пар, ретельно дібраних, твердо мотивованих, вирушили в подорож на космічному кораблі «Промінь».

Денис метався між сном і явою, і те, що він бачив зараз, належало, напевно, до сну: космічний корабель у чорній порожнечі, схожий на технометелика з чотирма крильми. На гладеньких поверхнях відбивалося світло зірок. Сон був би прекрасний, якби в нього не вплітався колючим дротом голос дядька Роберта:

– Після старту на кораблі народилося друге покоління, ще триста дві людини. Цим людям належить дати життя третьому поколінню, виховати й передати цінності в повному обсязі.

Денис побачив простір, затягнутий серпанком. У тумані здіймалася вежа: три напівкруглі пелюстки, спрямовані вгору.

– Житловий відсік влаштований таким чином, щоб зберігати в мешканців просторові поняття: всередині – зовні. Оболонка всередині оболонки, будинок усередині корабля. Ці люди живуть дружною громадою, всі вони – ретельно дібрані, емоційно стійкі особистості з високим рівнем самосвідомості. Майже всі. Денисе, ти мене чуєш?

До його губів притулили прохолодну склянку – волога, щастя. Денис ковтнув, вода пролилася в горло, потекла там, усередині, заново позначаючи контури тіла. Денис зрозумів, що може рухатися, що він сидить у кріслі, відчуючи, як вібрують спинка й биляця. Літак?

Картинка змінилася: вежа відсунулася й пропала, потонувши в павутині комунікацій, конструкцій, технічних коридорів, резервуарів і порожнин, фактур і структур – усієї закулісної машинерії, яка дає жменьці людей змогу жити, дихати, спати в безповітряному холодному просторі. Знову виник корабель, тепер з іншого ракурсу. Денис, затамувавши дух, замилювався – навіть тепер. Навіть за таких обставин.

– Це... комп'ютерна симуляція?

– Уяви альтернативну реальність, де у землян є ресурси, щоб відправити корабель у далекий політ, але немає технологій, щоб укласти екіпаж у сплячку.

– Але...

– Ти ж тепер знаєш, що світ улаштований складніше, ніж ти думав?

Так, помислив Денис. Ти пояснив мені – швидко й ефективно.

Зірки розтанули. Космос змінився синім небом. Денис побачив океанський берег: хвилі перекидалися на пісок, гойдалися на вітрі свічки високих пальм.

– Ось рекреаційна зона, – сказав дядько Роберт. – На кораблі їх чотири, вони моделюють природні земні ландшафти... Ні, це не комп'ютерна симуляція. Це справжня солоня вода... І справжні люди, Денисе. Це люди.

Омана стислася – космос, корабель, вежа. Втяглася в рамку, перетворилася в пласке зображення на екрані. А під екраном сидів дядько Роберт – у джинсах і светрі, простий, зрозумілий, інфернальний. Лив воду у високу прозору склянку:

– Питай, у тебе мають бути питання.

– Куди вони летять?

– До планети земного типу, з чудовим кліматом, джерелами енергії, флорою і фауною, але без розумного життя. Третє покоління «Променя» колонізує цей чудесний світ. Ще питання?

– З погляду генетики... Жалюгідних двісті людей, як прабатьки майбутнього людства...

– Радий, що ти тямиш. Мені здалося в якийсь момент, що ти розклеївся... Ні, ці люди не дурніші за тебе. У них є заморожена донорська сперма й працює генна інженерія. Не турбуйся за них.

– Я не турбуюсь. Що... я повинен робити?

– Дай їм за тридцять робочих днів сенс життя, і я відпущу тебе додому.

– Що?!

Дядько Роберт простяг склянку – через столик між ними:

- За тридцять днів експерименту на кораблі мине тридцять років. Раз на добу - в їхній реальності раз на рік - ти зможеш чинити вплив на пасажирів: міняти умови, підкидати інформацію, давати нові ввідні. Ти не зможеш прямо втручатися в їхню свідомість.

- Але... хіба... сенс їхнього життя - не сам політ?

- Для першого покоління так. Але народжені на кораблі діти можуть вирішити, що цей сенс їм нав'язали... Бо так воно і є.

Денис мовчав. Дядько Роберт кивнув, підбадьорюючи:

- Там немає нічого складного, штучний інтелект корабля виконає будь-яку примху, але ти повинен правильно розрахувати, які наслідки матиме кожне втручання. Ти можеш сказати пасажирам правду про себе, про експеримент, але це зруйнує їхню картину реальності й доведе їх, і тебе - до краху. Нікому не подобається усвідомлювати себе іграшкою.

- У чому суть експерименту?

- Для тебе? Дуже просто. Якщо ти приведеш до мети двісті колоністів третього покоління, що усвідомлюють сенс життя... Ти вернешся до матері, батька, брата й сестри, які тебе ніжно люблять.

Денис нічого не зміг відповісти - у нього перехопило горло.

- До речі, забув сказати, - дядько Роберт усміхнувся. - У тебе будуть помічники. Завтра ви познайомитеся.

«ПРОМІНЬ». ЛІЗА

- ...Якщо хтось боїться, краще відразу заткніть вуха. Це дуже, дуже моторошна казка.

Вони присунулися ближче - уся підшефна група, п'ятнадцятеро носів-сопунців, тридцятьоро палаючих очей. Відбувалося все в спортзалі, на м'якій підлозі під канатами, що тяглися вгору, під драбинами, конструкціями для повітряної гімнастики. Здавалося, вгорі немає ні неба, ні стелі.

- На одному кораблі був замкнений люк, - Ліза говорила тихо й відчужено. - Його не можна було відкривати нікому. Коли кораблеві давали наказ - хто завгодно, навіть найдоросліший і найголовніший лідер, - корабель відповідав так: «Ніколи, ніколи людина не повинна заходити в той відсік! Я не відкрию люк!»

Тиша. Сопіння.

- А на тому кораблі народився один хлопчик. Він був геній, тому що його батьки спеціально відредагували його геном. Коли йому було п'ять років, він пообіцяв дітям у своїй навчальній групі, що відкриє замкнений люк...

- Дурень! - не витримала Софі.

– Слухай далі. Хлопчик виріс, і став хакером. Він розібрався в первинних кодах корабля, зламав штучний інтелект...

– Ох і дурень! Таки дурень!

– ...І коли він підійшов до люка й звелів кораблеві його відімкнути, то люк засичав отак – ш-ш-ш...

Софі затисла долонями вуха. За її прикладом те саме зробили Сашко-Третій і Роджер.

– І люк відчинився. Хлопчик зайшов, і спершу нічого не побачив. Там було темно. Але потім його очі звикли до мороку, і він побачив...

Софі відбігла, щоб точно нічого не чути – але ніяк не могла піти взагалі, розриваючись між страхом і спокусю.

– А там висять мертві люди! Їх повісили за ноги, вниз головою! Він подивився на них, і впізнав своїх сусідів, батьків, їхніх друзів, – увесь екіпаж! Усі люди на кораблі давним-давно вмерли, а ті, хто прикидався людьми – то були комп'ютерні програми!

– Годі! – тонким голосом крикнув Роджер, його трясло. – Не розповідай, дуже страшно!

– Тут і казці кінець, – примирливо сказала Ліза. – А хто слухав – молодець...

– А що з ним сталося потім? – пошепки запитала Йоко. – З цим хлопчиком?

– Він переписав свою пам'ять у пам'ять корабля і дав системі наказ вибухнути. І от весь корабель...

– Не треба! – заблагав Роджер.

– І жили вони довго й щасливо, – Ліза всміхнулася, показуючи зуби.

– Хто жив? – маленький Дмитрик не вмів розуміти іронію. – Кому там було жити, якщо всі вмерли?

– Вони так гралися, – розважливо сказала Йоко. – Потім всі померлі встали й пішли.

Ліза скуйовдила її чорне, блискуче, гладеньке волосся. У глибині душі вона, як і ця дівчинка, вірила, що смерті немає. Можливо, вона є на Землі, де ліси й океани, де водяться кити й живуть мільярди людей. Але тут, на «Промені», ще ніхто не вмирав.

ДЕНИС

Він полежав хвилину, дивлячись у білу стелю. Очі розплющилися легко, хоч іще півгодини тому йому снилося, ніби повіки зрослися й ніколи більше не розплющатся.

Чи не півгодини тому? Скільки часу минуло?

Він пам'ятав далеку сирену, ревіння мотора, розмову в літаку... і все. Дядько Роберт простяг йому склянку з водою... Чи не з водою... І відтоді Денис нічого не пам'ятав. Де ця біла, з синюватим відтінком, стеля... і таблетка пожежної сигналізації в кутку? І світло-бежеві стіни?

Він сів на ліжку. Тіло слухалося. Руки не затерпли, пальці гнулися. Сечовий міхур не протестував. Чи?..

Він схопився, відкинувши ковдру – на ньому був памперс, як на дитині або на неходячому хворому. Денис завив з жаху й огиди. Не знайшов липучок, довго возився, зриваючи з себе цю гидоту, кинувся туди, де в готельному номері була б душева – і вгадав. Заштовхав шматки памперса на дно порожнього відра для сміття, закритого хромованою кришкою...

Роззирнувся, голий і тремтячий. Ванна кімната стандартного готельного номера: не розкішно, не огидно. Душ і ванна, туалет виблискують чистотою, під дзеркалом – електрична зубна щітка, на вішалці – махровий халат. Денис, цокотячи зубами, натяг на себе біле, нове, стерильно-чуже. Халат виявився майже якраз, у кишені знайшлася запечатана міні-упаковка з ватними паличками. Ти ба, як зворушливо.

Хлюпнув у лице холодною водою. Завис над раковиною, дивлячись на своє відображення. Он воно як. Усе реально. Ця кімната реальна.

Босоніж вийшов з ванної. Затамувавши дух, узявся за ручку дверей...

Замкнено. Авжеж. Мишоловка.

Тільки не смикати двері в паніці, не бити ногами. Не давати волі клаустрофобії. Це затишний готельний номер, а не тюрмна камера, усе гаразд...

У кімнаті задзвонив телефон, Денис підстрибнув з несподіванки: дзень. Дзень. Дзвінок лунав з письмового стола; Денис ривком висунув шухляду. На дні валялися ножиці, крихітні котушки ниток, голки-шпильки, гребінець, ще якийсь мотлох – і смартфон без марки. Схожий на дешеву копію корейського бренду, із зарядним пристроєм. Телефон вібрував, трясучи стіл, освітлював шухляду зсередини гнилим зеленуватим світлом. На дисплеї висвітилося: «Промінь».

– Вітаю вас, Денисе, – сказав апарат приємним рівним голосом. – Я Промінь, штучний інтелект, ваш віртуальний помічник на час експерименту. Не чи хотіли б ви пройти первинний інструктаж?

– Нічого, що я голий?

– Ви маєте час, щоб ознайомитися з обстановкою й привести себе до ладу. У вашому розпорядженні є все необхідне. Як будете готові – будь ласка, викличте мене.

Відбій. Денис упустив телефон і роззирнувся: світлі стіни, чистий палас, широке ліжко. Несподівано свіже повітря; вікно, прикрите легкими кремовими шторами. Надворі, здається, сонячний день; Денис кинувся до вікна, смикнув штору...

Не вікно – глуха ніша в стіні. Ні дня, ні ночі, тільки лампи денного світла. Денис зціпив зуби. Нехай. Можна уявити, що це готель в аеропорту. Он і картина на столі – літак на злітній смузі. Мамі б сподобалося.

Він акуратно засунув штору. Пройшовся по кімнаті, зупинився перед книжковою шафою. Так, у цій кімнаті була книжкова шафа з відкритими полицями – такого не було в жодному готелі з тих, де Денис побував. Він почав читати корінці: Шопенгауер. Сартр. Вольтер. «Божественна комедія». «Джерело: збірник казок і притч». Арістотель. Декарт. Дідро. І так далі, упереміш і без системи, чотири щільно заставлені полиці.

Денис покрутив у руках томик Сартра й поставив на місце. Висунув нижню шухляду – вона була наповнена коробками настільних ігор: шахи, нарди, го. Ще якісь геть екзотичні, прадавні ігри, реконструйовані за археологічними знахідками: манкала, королівська гра Ур, сенет, мехен, «Чотири кулі», «Собаки й шакали»...

З певним побоюванням подивився на шафу для одягу. Судячи з вмісту бібліотеки – що там? Костюми з краватками чи гамівні сорочки? Денис рвучко відчинив дверцята...

Акуратно складений і розвішений одяг – новий, з етикетками. Джинси, футболки, светри; на полиці – туфлі й кросівки. У пакеті білизна, все його розміру.

Він прийняв душ і одягся. Нормальний одяг додав йому впевненості, він перестав почуватися пацієнтом. Викраденим – так. Але людина в штанях немовби відновлює частину втраченої гідності.

Навмисно довго вив'язував шнурки на нових кросівках – тягнув час. Постояв біля фальшивого вікна. Звалився на ліжко, взяв у руки телефон; в адресній книзі знайшовся єдиний запис: «Промінь».

* * *

– Приміщення – триповерховий котедж з територією. Кожному з чотирьох учасників експерименту надано окремий комфортабельний номер. У буфетній кімнаті є все для здорового харчування. У спортзалі ви зможете підтримувати фізичну форму, для вашого відпочинку на території котеджу є відкритий басейн...

– Я хочу вийти з кімнати.

– На жаль, зараз це неможливо. Двері вашої кімнати розблокуються завтра, о восьмій ранку.

– А якщо я до того часу здохну?!

– Стан вашого здоров'я не дає приводу для занепокоєння. У вашому розпорядженні холодильник із запасом продуктів, мікрохвильова піч і чайник. На стіні у ванній кімнаті ви знайдете аптечку з набором медикаментів для першої допомоги.

Денис зазирнув у холодильник: ковбаса, сир, масло, готові бутерброди. Картонки з напівфабрикатами. Як зворушливо. У ванній знайшов аптечку: бинти, вата, пластирі, бактерицидна мазь... Мешканець міг лікувати застуду або порізи, іншого нездужання для нього не передбачалося.

– Зверніть увагу: на третьому поверсі будинку є офісний зал, робоче приміщення для учасників експерименту.

– Де інші учасники? – швидко запитав Денис.

– Проходять інструктаж. Ви побачите їх завтра.

– Що я повинен робити до завтра? Стирчати в кімнаті?!

– У вашому розпорядженні профільна література, яка допоможе вам під час експерименту. Крім того, вам треба набратися сили перед завтрашнім...

Денис натис «відбій».

* * *

Уночі його накрило – він метався на величезному готельному ліжку. Забувався на кілька хвилин, і йому снилося, що він удома, ще в Енську, ще в тій квартирі, де народився й де вчився ходити. Йому снилося, що Коля й Оля трясуть його за плечі, вручають іменинний торт, і мама, зовсім поряд, у сусідній кімнаті, кличе всіх до столу...

Він уставав, похитуючись, і ходив од стіни до стіни. Брав книжки з полиць і впускав на підлогу. Смикав входні двері – замкнено, пастка. Фальшиве вікно дражнило штучним «вечірнім» світлом. Він розбив лампочки, і «вікно» перетворилося на темну нішу в стіні. Заснув він над ранок. Рівно о восьмій прокинувся, наче від стусана, й сів у ліжку.

Десь тут, у цьому дивному будинку, у цьому готелі-в'язниці сиділо трое людей з такою самою, як у нього, долею. Разом буде не так страшно, і, можливо, вони впорайуться. І кожен вернеться додому.

«ПРОМІНЬ». ЛІЗА

– Діти тебе обожнюють.

– Я знаю.

- Ти самовпевнена, але для шістнадцяти років - чудовий результат. Ти вроджений педагог. Може, ти помітила, що я до тебе придивляюся...

Вони бігли разом, поруч, на широкій біговій доріжці, а перед ними на панорамному об'ємному екрані мінявся пейзаж: зелені схили під сонцем, з далекими фігурками оленів на випасі.

- До мене всі придивляються, - вирвалося в Лізи. - Після цієї історії, з петлею на шиї.

- У кожного з нас є історія, це нормально. До речі, ти ж... ти бачиш тепер у своєму житті сенс?

- Я знала, що цих дітей приписали до мене у вигляді терапії, - відгукнулася Ліза після паузи.

- Не тільки. Послухай, я бачу в тобі людину, здатну продовжувати мою справу. У вашого покоління народяться діти, виховати їх - велика місія. І великий тягар. Дуже скоро це стане твоєю місією, і твоїм тягарем. Ти повинна будеш доробити те, що почала я.

Ліза відчула, як збивається від бігу дихання. А Марія бігла легко, і дихала рівно, і футболка в неї була суха.

- Ти у чудовій формі, - Ліза піймала себе на легкій заздрості. - Через тридцять років тобі виповниться сімдесят п'ять. Не бачу жодної причини, чому б здоровій літній жінці не нести свій тягар далі.

- Є причини, - сказала Марія.

Від звуку її голосу Лізі стало холодно, хоч гарячий піт стікав по лобі й по скронях. У цих двох словах пролунав відгомін страшних казок, від яких діти затуляли вуха, от тільки Марія ніколи не була казкаркою.

- Що таке цивілізація? - Марія повела розмову в інший бік. Вона помилилася, подумала Ліза, й одразу усвідомила помилку. Тепер виправляє. Такі люди, як Марія, помиляються рідко.

- ...Цивілізація, - говорила на бігу Марія, - насамперед система цінностей. Легко підтримувати вогонь у величезному багатті. А спробуй підтримати його в єдиній вуглині на вітрі. «Промінь» - тонка тріска, що несе вогонь крізь холод, порожнечу, темряву... Хіба не гідна мета для життя? Багато хто про таке мріяв...

- Ти не доживеш до Прибуття? Чому? Хіба ти це знаєш?!

- Дурниці, - Марія сповільнила біг. - До чого тут «не доживеш»? Моя робота - забезпечити зміну поколінь. На старість мені хочеться побачити учнів, які в чомусь мене перевершили!

Вона брехала, і усвідомлення цього виявилось таким болючим, що Ліза не змогла продовжувати розмову.

ДЕНИС

Він повернув ручку, і двері, до того замкнені, відчинилися. Увімкнулася й моргнула лампочка на стіні коридору, в відразу за нею – інша. Немов болотні вогні, що вказують дорогу. Денис пішов за вогнями. Годинник говорить, що зараз ранок, але хто перевірить?

Коридор повернув, і Денис побачив вікно. Вікно! Він побіг, притулився щокою до скла: не фальшиве! Вікно в парк або в сад. Гойдаються гілки на вітрі, і встає сонце.

Він стримався від спроби негайно розгати вікно й зістрибнути з другого поверху. Звісно, скло непробивне, усе було б занадто просто. Він пішов далі, збіг по сходах униз. Вийшов у невеликий хол; перед ним роз'їхалися половинки дверей, і відкрився обідній зал з барною стойкою та чотирма ресторанными столиками.

За дальнім столом сидів хлопець років вісімнадцяти, у червоних кедах і чорних джинсах. Футболка без рукавів оголювала надуті м'язами руки в кельтському татуюванні. Хлопець був мулат. Чорне кучеряве волосся коротко підстрижене, сине татуювання на шкірі кольору кави з молоком мало мальовничий вигляд.

Денис зупинився на порозі. Він очікував побачити кого завгодно, але не такого от здорованя. На хлопцевому обличчі був не менший подив: він, своєю чергою, не чекав тут Дениса.

– Hallo, – сказав Денис.

– Вечір у хату, – відгукнувся качок. – Ти по-російськи говориш?

– Говорю.

– Ну слава богу, а то я вже думав, що піндоса підсунули... Я Славик. А ти?

– Денис.

– Жерти хочеш? Там, – він показав кудись за барну стойку, – повно їжі. Бери, грій у мікрохвильовці, чайник, кавоварка, усе сам.

– Як ти сюди... як ти тут опинився, Славик?

– Так як і ти! – Славик підморгнув. – Цікаво, що ти на вигляд ботан, ще й недоліток. За що тебе так?

Славик тримався бадьоро й говорив весело. Мулат з рідною російською мовою. Як-то кажуть, хіба таких хлопців мало? Веселою безцеремонністю цей хлопець перемелював трагедію у водевіль. Денис засоромився своєї слабкості й теж усміхнувся:

– Ні за що.

– Та ну, – Славик засміявся. – Не хочеш – не говори... Жуй!

За стойкою знайшлися тостер, мікрохвильовка, автоматична кавоварка й промисловий холодильник, повний заморожених упаковок з їжею. Денис покрутив у руках «яечний рулет з куркою» і зрозумів, що їсти не хоче. Налив собі склянку кефіру. Повернувся в зал, секунду повагався й сів навпроти Славика.

– Нормально пожерти візьми, – сказав той, оцінивши Денисів вибір. – Що ти, наче тьолка на дієті?

– Так і будемо тридцять днів їсти розморожену їжу?

– Кухарів тут нема. Хочеш – бери й сам приготуй... якщо вмієш. Продукти є, все під зав'язку забите. Хочеш сосисок? Бо я од жадності нагріб.

Він підсунув до Дениса тарілку, завалену підсмаженими ковбасками, колоритно оздоблену гірчицею, хроном і майонезом. Денис похитав головою:

– Ти звідки, Славик?

– З Магнітогорська... Якщо хочеш спитати, чого я чорний, то мій татко бізнесмен з Кенії, дуже крутий чувак, а мати – переможниця конкурсу краси «Міс Південний Урал».

– Можеш розказати, як ти сюди по...

Розчинилися входні двері, й Денис затнувся.

Дівчата. Одна років сімнадцяти, спортивна, висока, з довгим темним волоссям, що спадало на плечі. Друга на рік-два старша за Дениса, маленька, тендітна, коротко стрижена білявка.

– Опа, – сказав Славик.

– Жопа, – моментально відгукнулася брюнетка. – Ви хто такі? – вона розглядала їх скоріше не здивовано, а обурено, наче вони без дозволу сіли за її стіл. – Ви що, теж у програмі?!

– Тю, – Славик устав і розправив плечі, демонструючи рельєфну мускулатуру в сіточці кельтських візерунків. Видно було, що до цього прийому він вдається не вперше і впевнений у його дієвості.

– Дівчата, заходьте. Ви обидві дуже класні. Мене звати Славик. Зварити вам кави?

– Звари, – без подиву відгукнулася брюнетка, і Славик поплив за стойку. Полилася вода, засичала кавоварка. Брюнетка тим часом узяла стілець, підсіла за столик до Дениса й оглянула його, як фейс-контролер на вході в нічний клуб:

– Скільки років?

– Чотирнадцять.

– Вундеркінд? Мене звати Еллі, а це, – вона кивнула на блондинку, – Маргарита.

– Не схожі, – сказав Денис.

– На кого?!

– На Еллі й Маргариту. Одна подорожує у Смарагдове місто, друга літає на мітлі... Вам треба помінятися іменами.

– Я взагалі-то Марго, – тихо сказала блондинка. – Так простіше.

– Тоді ти королева-інтриганка. А на вигляд безневинна.

Марго блідо всміхнулася. Еллі глянула на Дениса уважніше:

– А ти, виявляється, жартівник.

Вернувся Славик, поставив одну чашку кави перед Еллі, другу перед Марго:

– Цукор? Вершки? Бутер намастити?

– Так би й сказав, що ти офіціант, – Еллі зверхньо посміхнулася.

– Я взагалі-то за фахом бармен, – Славик підсів до стола. – Якщо ти хочеш запитати, чому я чорний, то мій батько – крутий кенійський бізнесмен...

– Мені байдуже, чорний ти чи в клітинку. Як ти сюди потрапив?

– Як і ти! – Славик весело підморгнув. – На чому спалились, дівчатка? Травичка, спайси, сіль?

Еллі й Марго переглянулися.

– Ще один жартівник, – сухо сказала Еллі. – Добре, нема чого гаяти час: я Еллі, в паспорті Олена, але друзі називають мене Еллі. Я виграла конкурс на участь в експерименті «Промінь». Мене попередили, що крім мене, тут буде ще трое учасників. Це ви?

Денис удавився кефіром і закашлявся. Славик без прохання ляснув його по спині – даремно, ще й боляче. Еллі переводила прищулений погляд з одного на другого.

– Учасники, – Славик теж здався ошелешеним. – Співучасники... У сенсі... Який, к чорту, «конкурс»?! Я в труні бачив цей «проект»! У білих капцях! У мене був вибір – або я роблю, що вони хочуть, у їхній довбаній програмі, або сідаю в колонію на п'ять років. Я думав, ви теж так: у вас проблеми із законом, і ви погодились!

Кілька секунд усі мовчали. Денис важко дихав, клятий кефір застряг у горлі будівельним розчином. Нарешті, Еллі повернула до нього бліде лице:

– А ти? Ти виграв конкурс чи тебе хотіли посадити?

Денис знаком дав зрозуміти, що не може говорити. Славик прицілювся ще раз ляснути його по спині, але Денис устав і відійшов:

– Мене запросив дядько Роберт, – сказав він хрипко.

– По знайомству? – Еллі подивилася на нього, як на позавчорашню упаковку з-під гамбургера.

– Ти справді не розумієш?! – запитав Денис безпорадно. – Я що... один отут такий?!

Йому стало так кривдно, наче за спільним обідом йому принесли на порцеляновому тарелі коров'ячий корж. Він повернувся до Еллі:

– Ти хотіла в цей проект? З власної волі? Ти хто така, взагалі, звідки?! Хто ви всі такі?!

– Чого ти заводишся на рівному місці, – примирливо сказав Славик. – Нормально все. Охолонь.

Денис, хитаючись, пішов до дверей. Зупинився – куди йти?! Сів прямо на підлогу й закрив лице руками. Еллі, Марго й Славик дивилися на нього з тривогою й легкою зневагою.

– Нормально все, – сказав Денис з істеричним смішком. – Нормально... Де ми зараз, га? Де цей будинок, у Магнітогорську?!

– Я так розумію, що десь у Примор'ї, – припустила Еллі. – Але, взагалі, це закрита база. До інформації, де вона розташована, ми не маємо допуску.

– А я скажу, що ми в Каліфорнії, – Денис уже сміявся вголос. – Народ, ви не уявляєте, в яке лайно ви вскочили. Не знаєте, хто такий дядько Роберт, так? Ну, тепер дізнаєтесь!

Бліда Марго, що досі сиділа біля стола нерухомо, як шахова фігура, взяла склянку води зі стола, підійшла до Дениса й опустила з ним поруч:

– Випий.

Він послухався. З надією подивився їй в очі:

– Ти... розумієш, про що я, так? Як ти сюди потрапила?

Марго мовчала кілька секунд, а коли заговорила, голос її тремтів:

– Мій хлопець... занедужав... лейкоз. Його взяли в експериментальний курс... лікування... у Тель-Авіві. Дуже дієвий метод, єдина надія. Потім на мене вийшли... люди, в лікарні, вони сказали, що він у контрольній групі, одержує... плацебо. Але... якщо я візьму участь у програмі «Промінь»... то він одержить ліки. Це дуже хороші ліки, – вона заговорила швидше й голосніше. – Нові. Просто їх треба підтверджувати, доводити, реєструвати, а часу немає. Але тепер він одержить лікування. Його звати Ігор, я б показала фотку, але в мене відібрали мій телефон...

Вона раптом усвідомила, що говорить довго в цілковитій тиші, і зніяковіло замовкла. Денис опустил голову й відчув себе самотнім, наче на Марсі.

– Рідні думають, що я в санаторії на тридцять днів, – пошепки закінчила Марго.

– Охрініти, – сказала Еллі крізь зуби. – Санаторій. А я зі шкіри пнулася. Півроку складала іспити, писала роботи: психологія, логіка, математичний аналіз... Я думала, тут роблять науку... а тут пацан з тюрми, дівчинка з санаторію і маленький невротик незрозуміло звідки.

– Сан-Дієго, – сказав Денис.

– Шо-о?

– Минулий рік я жив у Сан-Дієго.

– Взагалі не зрозумів, – втрутився Славик. – Якщо це наші секретні розробки, то до чого тут цей дрібний піндоський шпигун?!

– Сам ти шпигун, – сказав Денис. – Ідіот. Треба було сидати в тюрму!

– Стоп, – владно сказала Еллі, і Славик, що вже піднявся, було, зі стільця, сів назад. – Я сюди прийшла по свою нагороду, і я її одержу. Давайте розбиратися далі. Ти, – вона обернулася до Славика. – Назви своє завдання.

Славик роззявив було рота, але раптом з підозрою витріщився на Еллі:

– А чому я повинен тобі відповідати? Ти хто така, Еллі, у паспорті Олена? «Назви своє завдання»! Може, ще розказати, де штаб, і де арсенали?!

Еллі закотила очі до стелі:

– Чорний Славик з Магнітогорська, ти ж навіть в армії не служив, напевно. Які, в чорта, «арсенали»?! Я бачу, що організатори мене наї... надурили. Я просто хочу зрозуміти – надурили тільки з партнерами чи із завданням теж?

Славик помовчав хвилину. Еллі незворушно пила каву. Денис, похитнувшись, підвівся й подав руку Марго, допомагаючи їй устати з підлоги.

– Завдання просте, – неохоче сказав Славик. – Комп'ютерна іграшка. Типу, космонавти кудись летять, і ми повинні їх загнати в параметри: цивілізація – не менше сімдесяти відсотків, осмисленість – не менше дев'яноста... Я колись давно грав у «Сімсів», але покинув, дівчача гра.

– У «Сімсів»? – Еллі подивилася на нього з жалем. – Ну й компанія...

– Ти расистка? – поцікавився Славик з доброзичливим інтересом.

– Дурень... Я намагаюся зрозуміти, за яким принципом нас добирали, – вона озирнулася. – Ти, Марго, граєш у відеоігри?

Блондинка похитала головою:

- Нема часу на дурниці, я серйозно займаюся танцями.

- Затанцюй! - запропонував Славик, але Еллі так на нього подивилася, що він одразу заткнувся.

Кілька хвилин ніхто нічого не говорив.

- А... от ви розумієте, як рахуються ці параметри? - нерішуче заговорила Марго. - Цивілізованість, щастя, сенс життя - у відсотках...

- От і видно, що ти не граєш, - сказав Славик.

- Це програма, там усе формалізовано! - відрізала Еллі.

- Ні, - тихо сказав Денис, і всі подивилися на нього. - Це не програма, там, на кораблі. Це люди.

«ПРОМІНЬ». МАКСИМ

- Мене лякають її історії, Маріє.

- Їх розповідають, щоб налякати, - вона опустила поруч і поклала обидві долоні йому на голову. Він обережно вивільнився.

- Я не про те. Це завжди історії про смерть. Так треба?

- Необхідно. Вони освоюють ідею смерті в ігровій формі. До того ж, ці казки - елемент культури. Що більше історій, традицій, що багатший фольклор на «Промені», то краще для всіх, друже.

Вона обійняла його за плечі.

- Ти перестав ходити на океан. Чому?

- Утомився.

- Відпочинь. Віджени тривоги, усе добре. Як Аніта?

- Живе зі своїм художником.

- Ну й прекрасно. Знаєш, якщо людина щаслива - це заслуга її самої. Спробуй бути щасливим з нашим рівнем рефлексії... Пам'ятаєш, як ми їхали крізь хмару, і як базікали, і йшла тропічна злива?

Він засміявся. Один спогад, як нерозмінна монета, на все життя.

- Максиме... А може, візьмемо разом гірськолижний курс? Відгородимося від усіх, відпочинемо. Побудемо удвох.

- Обов'язково. Через кілька тижнів. У мене лекції з історії економіки.

- Нехай Пауль тебе замінить.

Її волосся пахло мокрою травою. Максим чомусь згадав, як цілувався вперше, йому було тринадцять, а тій дівчинці п'ятнадцять, пройшов дощ, важкі краплини висіли на кущах, був червень, і пахло травою. Минуло стільки років... чи став він розумніший? Щасливіший – точно, він одержав Марію, мало кому в житті так щастить.

* * *

О сьомій ранку під стелею каюти заспівали птахи. Максим виліз з-під ковдри. Дивні думки, які почали навідувати його кілька днів тому, ніде не поділися: тепер він подумав ні сіло ні впало, що ті птахи давно виздыхали. Розсипалися на порох. А їхні голоси звучать досі.

Він зварив кави й залишив у термосі – для Марії. Склав фігурку з паперової серветки – чи то звір, чи то птах. Поклав у чистий кухоль: вона прокинеться і засміється. Якщо любиш когось, спробуй його розсмішити.

Прийняв душ і одягся. Марія спала: її лице було таке спокійне, таке світле й мирне, що Максим простояв секунд тридцять, нерозумно всміхаючись, перш ніж згадав про час. Вона сказала: «Ти перестав ходити на океан...»

Вулички-коридори були вимощені гладеньким і шорстким, теплим і прохолодним деревом, каменем, пластиком – для сенсорної різноманітності, для любителів ходити босоніж. Максим вибрався з вежі на схил, крокував по стрічці ескалатора, потім зістрибнув на стежку. Обернувся, щоб подивитися на замок у матовому ранковому світлі. Ледь не спіткнувся об робота-прибиральника: той совався на узбіччі, збираючи невидимі порошини. Робот прошмигнув у нору: судячи з черепахового малюнка на корпусі, це був Кайзер. Максим зітхнув. Усі ці роки йому дуже не вистачало звірів. Суворий карантин, умови польоту: на Новій Землі їх зустріне інша фауна. Білки, що скачуть по деревах у рекреаційці, пелікани, що висять над хвилями океану, насправді – об'ємні картинки. З нудьги почнеш давати імена роботам-прибиральникам...

Зате як зрадіють наші діти й онуки, коли нарешті побачать справжні хвилі й справжній ліс, справжній світанок, справжнє небо. Вони дивитимуться в небо, а я подивлюся на їхні обличчя, коли...

Холодна хвиля по м'язах, потік мурашок по шкірі. Відчуття, наче щось стисло груди. Спів птахів і запах мокрої трави. На секунду йому здалося, що це і є Прибуття. Це співають справжні птахи, не запис, не імітація.

Підлога нахилилася й стала сторч.

– Допоможіть! Промінь... з'єднай мене...

Останнє, що він побачив, була краплина на похиленій травинці-волоті. А потім світло згасло.

ДЕНИС

Вони сиділи за квадратним столом в «офісі» – великій кімнаті, обставленій, як переговорна. На неосяжному екрані під стелею відображалися три рядки по десять квадратів-днів: календар експерименту. Перший день був обведений червоним і переливався, наче дешева реклама.

Славик сидів, розвалившись на стільці, Еллі – зібрано, як кішка перед стрибком. Марго мерзлякувато обнімала себе за плечі. На стільниці з димчастого скла перед кожним лежав смартфон з великим екраном: 9-58. 9-59...

Над столом беззвучно виникла голограма: космічний корабель, схожий на хижого метелика посеред темного космосу. Усі четверо здригнулись, а Марго ще й підстрибнула на стільці.

– Вітаю вас, учасники програми, – сказав знайомий голос. – Як вам уже відомо, я Промінь, штучний інтелект, ваш асистент. Первинна інформація буде доступна в пам'яті ваших пристроїв після початку експерименту, мовою, встановленою у налаштуваннях вашого смартфона. До початку залишилося п'ять... чотири... три... два... один...

У Дениса зсудомило ногу. Він засичав крізь зуби, схопився за гомілку, став розминати м'яз.

– Почали!

Славик, Марго й Еллі одночасно потяглися до стола й схопили свої смартфони. Денис спізнився, борючись із судомою; нічого страшного. Це не спринт, а марафон. Триста шістдесят п'ять днів на кораблі «Промінь» минають за двадцять чотири години, отже, за кожну годину минає п'ятнадцять днів... і ще дві десяті, можна округлити. За кожну хвилину минає шість годин на кораблі. Ось біль і минув, можна розслабитися.

Лице Еллі навпроти, підсвічене екраном, було відчужено-зосереджене. Славик висолопив кінчик язика: схоже, він знайшов у інтерфейсі ігрову опцію, і тепер керував картинкою на екрані, як геймер, розважаючись. Марго читала – її очі металися туди-сюди. Денис подумав, що в кожному класі є така Марго: тиха, бліда, захоплена романами про секс із вампірами.

Він нарешті взяв зі стола свій телефон. Незнайома система, але чудовий, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. «Склад екіпажу», «Поточний статус», «Основні технічні дані». Багато інформації, хоч би не потонути. Не можна поспішати, не можна пороти гарячку; це не спринт, це марафон.

Апарат ледь не вислизнув з вологої долоні. Ти ба, як заважають нерви. У кімнаті було холодно, а може, він сам охолов, бо, здавалося, від його пальців смартфон от-от покриється інеєм...

Моргнуло табло на стіні – календар згас, замість нього з'явилася система чисел та графіків. «Поточні параметри: населення – 502, щастя – 75 %, цивілізація – 90 %, осмисленість – 80 %.

– Якись вони сонні, – Славик перевів погляд з телефону на табло й назад. – Влаштували б конкурс домашнього порно... А то ледве повзають, як мухи...

- Не вистачає десяти відсотків, - пробурмотіла Марго. - Сенс повинен бути дев'яносто. Вісімдесят - незалік.

- Слухайте, - оживився Славик, - у мене ідея! А зробимо так, щоб на них напали інопланетяни...

Еллі закотила очі до стелі.

- Жукоподібні, - меланхолійно відгукнулася Марго, і Славик подивився на неї із сумнівом. Марго не всміхалася.

- Я серйозно, - Славик уперто помотав головою. - Це ж круто! Зовнішня загроза, з якою вони будуть боротися. Спершу нароблять у штани, потім урятуються і всіх переможуть. Це життя! Сенс у всієї компанії відразу встане на дванадцять годину й стоятиме, як палиця...

- Славик! - з роздратуванням осмикнула його Еллі.

- Наваляти прибульцям - це ж шикарна мета!

- Їм треба не «наваляти», а народити й виховати двісті дітей...

- Переможуть жукоподібних - і нехай родять. Та не по двоє, а по п'ятеро, як мінімум, і вчать їх бойових мистецтв, бо ану ж вороги вернуться...

- Перестань верзти дурниці, - Еллі вже насилу стримувалася. - Якщо ми доведемо до цілі двісті молодих дикунів, нам не зарахують перемогу. Цивілізація...

- Цивілізацію рухають війни!

Чисельність населення на великому екрані - і на моніторах їхніх телефонів - змінилася: «501».

- Сюрприз, - пробурмотів Славик, втупившись у телефон. - Хтось умер? Ага, якийсь чувак. І що з ним ста- лося?

Рівень щастя - 73 %. 48 %. 33 %.

- Це що таке? - знов заговорив Славик. - Типу, вони засмутилися?

«Населення: 499».

Рівень щастя - 35 %. 28 %.

Славик закліпав очима:

- Пацани, та вони мруть!

- Серійний убивця? - Еллі швидко прогортала щось на екрані. - Ні, причини смерті природні... «Зупинка серця»... Невідомо чому, без пояснень. Усі з першого покоління. Пердимонокль.

- Не лайся при дитині, - сказав Славик.

Денис водив пальцем по екрану, читаючи бортовий журнал. Простий, чіткий опис події, незнайоме ім'я, діагноз, обставини смерті. Ось людина була здорова – а ось упала і вмерла. І ще одна. І ще. Перше в історії корабля використання капсули-крематорію... Потім друге, третє. Можна уявити, що вони там почувають.

– Бляха, – він поклав телефон на стіл і подихав на задубілі долоні.

Кілька хвилин було тихо.

– Усі з першого покоління, – промовила Еллі. – Це добре... Тобто, не дуже добре, але це не критично. Перше покоління нехай вимре хоч повністю, вони вже відпрацьовані.

Денис тільки подивився на неї, нічого не сказав. Еллі вищирилася:

– Звикай, малий, цей світ цинічний. Чи ти в «Doom» жалієш убитих монстрів?

– Це люди!

– Ой, та ну.

Він більше з нею не розмовляв. Знайшов у пам'яті смартфона технічну документацію «Променя», адаптовану для розуміння нефахівцем, проте все одно дуже детальну. Корабель був цілком автономний, підтримкою життя екіпажу опікувався штучний інтелект. На борту жодних тварин – ні домашніх, ні промислових. Синтезований білок. Оранжерея. Величезні приміщення зі штучним кліматом... Багато живуть. Звідки стільки енергії?! Ах, кварковий синтез... Що, справді?!

Денис одірвався від екрана:

– Папір у когось є? І олівець?

– На фіга? – не зрозумів Славик.

Денис звик робити підрахунки на папері, добре загостреним олівцем. Єдиний у класі – що в Енську, що в Сан-Дієго. Якщо це офіс, то має бути й папір. Він роззирнувся, устав, почав смикати шухляди скляної тумби; ось він. Формат А-4. Це значить, що вони точно не в Америці, не в Канаді й не в Мексиці, там інший формат паперу для офісу. Ось олівці... ціла коробка. Неначе Дениса тут чекали.

Він сів на своє місце, поклав перед собою телефон і почав виписувати дані з екрана на папір. У стовпчик. Пальці тремтіли, ковзали по гладеньких боках олівця, але всередині, у глибині Дениса, стало значно спокійніше й навіть тепліше. Робота лікує.

Перевіривши цифри, він кілька секунд тупо дивився на результат. Славик, Марго й Еллі говорили одночасно, він не чув – звук відключатися в найгаласливішому класі, у шкільному коридорі, в ідальні...

- Народ, - це слово дратувало його, але він не знав, як інакше звернутися до співрозмовників. - Я не впевнений...

Вони замовкли - у його голосі було щось, що миттю оволоділо їхньою увагою. Денис прокашлявся:

- Таке враження... Система має вбудований обмежувач. Цей... корабель не розрахований на більше число пасажирів, ніж п'ятсот одночасно. Чисто по ресурсах. Ось...

Він підсунув до центру стола розписаний цифрами аркуш. Еллі взяла його з недовірою.

- Їх було двісті, потім народилося ще триста двоє, - сказав Денис. - П'ятсот дві людини - максимально можливе число пасажирів. Щоб народжувалися нові, старі повинні вмерти. Так задумано; ті, хто планував цей політ, знали, що перше покоління не доживе до Прибуття...

Еллі придивилася до його закарлючок. Перевела на Дениса глузливий і водночас уважний погляд.

- Вундеркінд, - сказала з дивною інтонацією. - Хоч і невротик... «Ті, хто планував цей політ» - люди, програмісти. Ці, на кораблі, - програмки. Вони відпрацювали, їх вимикають, як лампочки.

І знову він не став з нею сперечатися.

- Це ускладнює нам завдання, - сказала Марго, не піднімаючи очей від свого телефону. - Друге покоління залишиться... без дорослих.

Еллі кивнула. Схоже, вона вибрала для себе лінію поведінки - Хай що станеться, не виявляти подиву і вдавати, ніби вона все передбачила заздалегідь:

- Ніхто не обіцяв, що буде легко. Ситуація на кораблі штучно змодельована, для чистоти експерименту зміна поколінь має відбуватися часто. Щоб не було піддаєв, коли дідусь за онука складає іспит...

Чисельність екіпажу змінилася на «484», й одразу на «483». Рівень щастя опустився до 8 %.

- Ні хріна собі щастячко, - буркнув Славик. - Ясно, що наші пупси не радіють! Те, що ми тут бачимо, котани, це не щастя, - це повне охрініння, дивіться, зараз узагалі піде в нуль... Ні хріна собі початок! Чого нас ніхто не попередив?!

- Бо ніхто не обіцяв, що будуть піддаєвки... - знов почала Еллі, але Славик грюкнув кулаком по столу:

- Та не піддаєвки! Це підстава! Це, бляха, «чистота експерименту»?! Днів через три в них перемруть усі старші, прикиньте, як у малих поїде дах?! Та песець узагалі, я на таке не підписувався! Вони всі передохнуть, нікуди не долетять, а мені в тюрму?!

- Але ж це в них розтягнуте в часі, - непевно сказала Марго. - Вони все-таки не мруть, як мухи, у них минає час...

- Наша хвилина - їхні шість годин, - тихо нагадав Денис. - Дві людини на добу - це не як мухи?

«482», висвітилося на екрані.

Рівень щастя знизився до 5 %.

- Бля! Бля-бля-бля! - Славик схопився й заметався по кімнаті. - Вони скоро вішатися почнуть з радості!

- Це ще не найгірше, - Денис облизнув губи. - У них з осмисленістю... срака, товариші. Старші несуть свій сенс у могилу... а молодші несвідомі, і псують нам статистику.

Показник, що ілюструє осмисленість життя на кораблі, показував хроніку повільного падіння каменя: 78.75.71. 69.

- Підібрали соплі, мужики, - Еллі не збиралася віддавати ініціативу. - Мозковий штурм, швидко: як будемо мотивувати наших пупсів?

«ПРОМІНЬ». ЛІЗА

- Ти знала! - Ліза притримала двері, не давши Марії зачинити їх перед носом. - Ти знала, що ваше покоління вмере!

Виштовхати Лізу з кімнати було нижче Маріїної гідності. А може, вона передбачала в цій сутичці поразку. Тому просто відійшла вглиб кімнати - демонстративно спокійна:

- Вибач, але це частина дорослішання. Пам'ятаєш свою казку про люк, який не можна відчинити? Його все одно коли-небудь відчиняють. І тоді міняється світ.

Ліза вискалила зуби. Якщо вона заговорить зараз - вийде вереск, принизливо видавати такі звуки. Принизливо визнати, що не володієш собою.

- Я на тебе розраховую, - сказала Марія. - Коли-небудь до тебе прийде така сама дівчинка чи хлопчик, і висуне проти тебе обвинувачення: «Ти знала». Так, люди знають, що вмруть, але вони в це не вірять. Це властивість нормальної психіки... Ти переживеш свій відкритий люк, зрозумієш мене й виявишся на моєму місці.

- Що їх усіх убиває?!

- Час. Вони... ми... старі.

- Батькові не було й п'ятдесяти! На Землі люди в такому віці тільки стають зрілими!

- Ми не на Землі, - відрізала Марія. І одразу ж додала м'якше: - Ми припускали... що в польоті наше життя може виявитися коротшим. Не знали, наскільки. Розумієш, ми перші на цьому шляху. Раніше ніхто з людей не летів двадцять років з білясвітловою швидкістю. Не зазнав впливу стількох... факторів. Нас очікує ще багато відкриттів... вас теж. Не всі виявляться приемними.

- Тобто ми теж умремо молодими? І ніхто з нас не доживе до Прибуття?!

Марія зробила крок до Лізи, поклала м'які долоні на плечі - цей її жест завжди міг заспокоїти найнервовішого підлітка:

- Ми не знаємо. Можливо, ви проживете довше за нас і побачите новий світ...

Ліза струснула її руки.

- Послухай, - сказала Марія після паузи. - Твій батько був для мене... кимось дуже важливим. Ми кохали одне одного. Він був... ти поки що не можеш мене зрозуміти, але, коли в зрілому віці когось отак підпускаєш до себе... Він був для мене - океан. Не той, що в рекреаційній зоні. Справжній. Я говорю з тобою так чесно, як навіть з собою не завжди розмовляю. Ми з Максимом знали, що смерть прийде, покоління зміняться... Надіялися, що це буде пізніше. Але вийшло так...

- «Вийшло»?!

- Ти поводишся, як дитина. А на «Промені» ми не можемо дозволити собі довгого дитинства. Зрозумій: важливе не довге життя, а наповнене й осмислене. Ми несемо цивілізацію...

Ліза відступила й знову вищирила зуби:

- Ваша цивілізація - лайно.

- Тобі буде соромно за твої слова.

- Батько прагнув побачити Прибуття! Він у це вірив! Ах, ти забула сказати йому, що він умре, не доживши до п'ятдесяти? А інші кванти - вони знали? Чи їм теж забули сказати перед вилітом?! Тварюки, маніпулятори! І ви називаєте це «цивілізацією»?!

- Ти не можеш так говорити! - Марія вперше підвищила голос.

- Ще й як можу! А я ж слухала, розвісивши вуха - ми першовідкривачі, ми вчені... Та ми - стадо піддослідних тварин! Ви з самого народження нам брехали! Ти - брехала! Так от, я тобі клянуся, Маріє, - «Промінь» не долетить до мети. Коли ви всі здохнете...

- Закрий рота!

- Ага, ти теж не залізна?! То кричи! Плач! Не буде справи твого життя, я подбаю, щоб вона здохла! А ти живи з цим, скільки тобі там залишилося!

І вона рвонула до виходу. На самому порозі її наздогнав безпорадний звук, так не схожий на звичайний Маріїн голос:

– Дівчинко, але...

Ліза вийшла, а двері захряснулися у неї за спиною.

ДЕНИС

– Промінь...

Голограма виникла над столом, як примара. Денис прокашлявся.

– Поясни нам, як... це робити, взагалі. Технічно.

– Поясню, – доброзичливо сказала машина. – Для того, щоб впливати на пасажирів «Променя», ви повинні сформулювати завдання й вибрати спосіб розв’язання. Наприклад, завдання «Збільшити споживання вітаміну С всіма неповнолітніми» розв’язується автоматично: штучний інтелект додає в раціон відповідні продукти. Завдання «Повідомити пасажирів А, що його дружина зраджує його з пасажиром Б» вимагає творчого підходу: експериментаторові слід продумати, коли, як і на якому носії пасажир А одержить інформацію. Якщо це текстове повідомлення, то експериментаторові слід написати текст, штучний інтелект помістить його на термінал пасажирів, або в соціальну мережу корабля, або на стінну панель, у стилі «ретро», написане від руки. У момент впливу час в офісі й на кораблі синхронізується, вікно синхронного часу може тривати від секунди до десяти хвилин. Вам зрозуміло чи продовжувати пояснення?

– Продовжити, – сказав Славик, і одночасно Денис вигукнув:

– Зрозуміло!

– Що тобі зрозуміло?! – гаркнув Славик. – Мені особисто ні хріна солоного не зрозуміло, не лізь, вискочка, посидь уже спокійно...

– Послухайте мене, – сказав Денис благально. – Я знаю, що треба зробити. Я знаю, як. Чесне слово, я знаю.

«ПРОМІНЬ». ЛІЗА

У батьковій кімнаті пахло його шкірою, одеколоном, старою кавою. Ліза потопталась на порозі, зайшла. Опустилася на коліна перед ліжком і поклала голову на подушку.

– Тату, я не розумію. Де ти? Це ненормально. Я не вірю. Вони спалили твоє тіло, запаляли попіл в ампулу... Але я не розумію. Я не можу відкрити цей люк у мене в голові. Де ти? Подай знак. Не ховайся. Де ти?!

– Лізо...

Вона ривком обернулася. Екран напроти ліжка світився, Максим дивився на неї, зчепивши пальці. Він так робив, коли нервувався.

– Тату, де ти?!

– Усе добре. Я на Землі. Усі ми, з першого покоління, хто був на «Промені», зробили свою роботу й вернулися на Землю. Ми поїдемо подорожувати... Тут величезний океан! І справжнє сонце!

– Але ти не вмер?!

– На «Промені» я вмер. Зате тепер я на Землі, тут добре. Не бійся за мене. Не сумуй. Коли ти зробиш свою роботу, і вмиш на «Промені», ти будеш з нами, ми разом поїдемо в кругосвітнє плавання. Ти, я, мама, всі друзі...

– Але... можна – я вми прямо зараз?!

Максимове лице на екрані завмерло.

– Лізо, – сказав він пошепки. – На Землю потрапляє тільки той, хто зробив свою роботу. Хто вб'є себе завчасно – ніколи, ніколи не побачить Землі. Він уми назавжди. Він кружлятиме мерзлом гидотом на забутій орбіті. Прошу тебе, пам'ятай про це і всім розкажи!

Ліза приклала долоню до екрана. Притулилася лобом до батькового лица по той бік зв'язку.

– Ти впораешся! – сказав Максим. – Ми ще зустрінемося! Люблю тебе, донечко. Я хотів би завжди...

Екран моргнув і згас.

ДЕНИС

Він звалився в крісло, відчуваючи, що й футболка, і штани промокли від холодного поту. У кутку кімнати стоп-кадром висіла голограма: дівчина притулилася лицем до великого екрана, сивий чоловік з екрана тягнеться до неї, наче крізь скло...

Голограма зникла. Славик витріщався на те місце, де вона щойно була:

– Оце так? Це – вплив? Живе кіно, чотири-де. Охрініти. Що це ми бачили?

Інші довго мовчали.

– Нічого собі дівчинку торкнуло, – нарешті промимрила Марго.

– Я попрошу, – сухо заговорила Еллі, – пам'ятати, що це симуляція. Дівчинки немає, нікого не «торкнуло», виконується програма, от і все. А ми дивимося кінце – чотири-де, як Славик сказав...

– Хтось дивиться, – так само під ніс промимрила Марго. – А хтось у ньому грає...

Вона подивилася на Дениса, той відвернувся. Дотягся до пляшки з водою, скрутив кришку, наче голову, і вилив у горло відразу цілу склянку. Слова «Люблю тебе, донечко» грудкою стояли в нього у горлі. Це він написав текст для «примари» на екрані. Це він озвучив роль мертвого чоловіка на ім'я Максим. Тепер його нудило цим текстом.

– Денисе! – Еллі встала, підійшла до нього, схрестила руки на грудях, як екзаменатор. – Ти мене чуєш? Перестань гратися з ними в татуса! Їм нахрін не потрібна твоя емпатія, ти великий хлопчик!

– Дивися! Дивись-дивись! – Славик повернувся до екрана. – Оживилися, пупси!

Червоний графік, що ілюстрував «щастя», зрушився з нульової позначки й повільно поповз угору.

– Вдалося! – Славик підстрибнув з грацією слоненяти, аж підлога здригнулася. – А що там у них сталося?

– Дівчинка побачила привид батька, – поблажливо пояснила Еллі, – пішла до інших дітей і підлітків, а в неї великий авторитет... І розповіла, що оплакувати батьків не треба, і смерті боятися не треба, тому що в майбутньому в них нова зустріч, Земля, навколосвітня подорож... І в них з'явився сенс життя: скоріше виконати своє завдання й звалити на канікули.

– От зараза! – емоційно сказав Славик. – Хто б мені таке запропонував – я б не відмовився... – Він з новим інтересом подивився на Дениса. – А ти молодець, виявляється... пацан!

Він ляснув Дениса по спині, і в того задзвеніли всі нутрощі.

– Не роби так більше, – буркнув Денис.

– Добре-добре, тобі треба підкачатися, бо сама шкура й кістки. Ходімо ввечері в качалку, за тридцять днів пройдеш курс молодого бійця, у мене ж друга спеціальність – тренер...

Рівень щастя на екрані доповз до сорока відсотків. Осмисленість, що коливалася біля шістдесяти, теж почала рости: малолітки зрозуміли, навіщо вони тут. Пекельний емоційний шантаж, подумав Денис.

– Непогано, – Марго не відривала погляд від свого смартфона. – При всьому цьому вони продовжують умирати... Залишилося чотириста сімдесят три людини на борту.

– Мруть і сміються, – Славик підморгнув Денису. – Але ти прикольний такий, з серйозною пикою, «Мала, я твій татко!»

Денис устав, перевів дух і шосили садонув його кулаком у щелепу. Влучив вдало, Славик від несподіванки трохи не впав. Сили удару не вистачило, щоб його завалити, але щоб розлютити, було досить. Славик заревів і дав здачі, раз і вдруге, і...

* * *

- У тебе в голові мізки - чи лайно, га, Славік?!

- А я тут при чому! Ви ж самі все бачили!

- Ви в різних вагових категоріях! Ти йому щелепу зламав!

- Не зламав, - хрипко сказав Денис. - Фігня.

Кров лилася на підлогу й на сорочку. Марлевий пакет, знайдений в аптечці, майже одразу просочився наскрізь. Денис, притримуючи його біля носа однієї рукою, вивалив вміст аптечки на стіл: спирт, нашатир, джгут, знеболювальне, ще якісь тюбики й таблетки.

Він почувався незрівнянно краще. І цей біль, і розпухлі губи, і кров з носа, й іскри з очей - чудово. Смак крові вимив з його рота спогад про фальшиві слова, сказані дівчині від імені її мертвого батька.

Кров текла, не збираючись зупинятися.

- Ненормальний, - бурмотів Славік, потираючи кісточки. - Ненормальний психопат! Ти б ще під самоскид кинувся! Ну, якого хріна, га?! Він мене в табло, а я ще й винний!

Марго розпакувала новий ватно-марлевий пакет. Еллі принесла льоду з морозильної камери. Денис ліг на підлогу й поклав крижані кубики, загорнуті в серветку, на лице.

- Давай розставимо крапки над «і», Денисе, - сказала Еллі неголосно. - Ти справді віриш, що вони живі?

- Заткнися, будь ласка, - сказав Денис лежачи. - Буде тільки гірше.

- Можеш вірити. Як собі хочеш. Я в дитинстві вірила в Діда Мороза. Це допомагало мені жити. Хочеш вірити, що це люди... які перебувають казна-де, в чарівній країні, в іншому світі, в альтернативній реальності... Вір, і нема чого соромитися. Подивись, як ти розкішно все придумав! Щоб примирити людину з ідеєю смерті, треба дати їй надію на посмертне щастя... Пацан, це майже геніально! У нашому технічному описі окремо прописано: «За умовами програми ніхто з першого покоління не релігійний, вони атеїсти або агностики». Це випадково? Ні! Це зачіпка для нас, це ключ! Ти розв'язав завдання, синку!

- Я не знав, що це буде так! - Денис закашлявся, вгору полетіли краплі крові й вернулися назад, на лице й сорочку. - Я гадки не мав, що вона так... повірть! Вона поводитись, як людина, і реагувала, як людина!

- Людина, людина, - терпляче повторила Еллі. - Добре.

- Що доброго?! Що ми маніпулюємо живими людьми?!

Славікові червоні кеди зупинилися поряд з Денисовим лицем. Високо над собою Денис побачив його лице: Славік був пригнічений і стривожений. Присів навпочіпки, сіпнув шиєю:

– Слухай, ну припустімо. Навіть якщо люди. Але ж у підсумку – ім же краще, вони вийшли з депри, про що взагалі базар?!

– От-от, – Еллі кивнула. – Послухай розумну людину.

Славік усміхнувся, не прочитавши глузування в її голосі.

– Люди – це ми, – меланхолійно сказала Марго. – І нам усім щось потрібно.

Вона підійшла, сіла поруч, допомогла Денисові зручніше прикласти танучий лід.

– Ти мені нагадав, – сказала зі смутною усмішкою. – Яюсь Ігор за мене побився. Його побили. Ті втекли... Я викликала швидку й так само сиділа поруч... Принести ще льоду?

– Дякую, – сказав Денис. – Здається... фонтан заткнувся.

Він помацав руками й сів на підлозі. Прийняв од носа талий лід; пальці закоцюбли.

– А щодо твого Ігоря... Його вилікують. Навіть не сумнівайся.

Марго вдячно всміхнулася.

– Хто-небудь бачив тут пиво? – заклопотано запитав Славік. – Я після такого першого дня не проти трохи розслабитися, а ви?

* * *

– Цур, я б'ю клинці до Еллі, вона для тебе все одно занадто стара. А ти можеш спробувати Марго. Вона теж прикольна.

– У Марго є хлопець.

– То й що. Дівки бувають такі несподівані, такі непередбачувані...

Вони валялися в шезлонгах на краю великого басейну. Славік поведився підкреслено дружельно. Денис раз у раз торкався язиком зубів, ніби перевіряючи, чи вони на місці. Губи розпухли, але на душі стало незмірно легше.

Еллі й Марго, обидві у відкритих купальниках, ніжилися в джакузі, то занурюючись по шию в гарячу воду, то з вереском вистрибуючи. Кругла чаша здавалася пекельним казаном, однак навряд чи в грішниць такі задоволені личка.

– Господи, як добре, – Славик подивився в небо. – І тепло... Ні, точно не Підмосков'я. Чуєш запах? Туї, кипариси... Це, скоріше, десь поблизу Сочі. Ти там бував?

Денис кивнув. Розмовляти не хотілося.

– Територія тут – супер, велика, я всієї не обійшов. Кущі, доріжки. І нікого нема, прикинь. Ні двірника, ні сторожа. Усе автоматичне. До чого дійшов прогрес!

– Ворота бачив? – байдуже запитав Денис. – Хвіртку? Гараж з машинами? Систему охорони?

Славик похитав головою:

– Якщо ти про втечу, то мені воно не треба. Мені потрібна правильна амністія.

– А що в тебе за стаття?

– Я хакер, – Славик випнув м'язисті груди, прикрашені драконом у кельтському стилі.

Денис промовчав. Нехай Славик крав із супермаркету, чи перебивав номери на крадених тачках, але «хакер» – це красиво. Нехай буде хакер.

– А ти хотів би втекти? – Славик примружив праве око. У нього були очі кольору пакетного чаю, маленькі, але чіпкі. – При тому, що все виходить, і приз у нас в кишені?

Денис опустив повіки:

– Якщо побачиш, де тут вихід, просто скажи мені. Хочу глянути.

– Цікаво, – Славик закинув руки за голову. – Я працюю за амністію, Еллі – за навчальний грант в якомусь охереженому університеті... Марго надіється вилікувати свого хлопця. А ти? Що в тебе за приз?

Денис не відповів.

– Ну, добре, – Славик посміхнувся. – Мовчи, мовчи. Все одно не втримаєшся і розколешся.

Еллі й Марго вибралися з джакузі в басейн. Еллі пірнула й красиво попливла над самим дном, у товщі води.

– Пливе, як змія, – сказав Денис.

– Як русалка! – обурився Славик. – Брутальні діти пішли... Вона тобі дасть – «змія»!

Еллі, за нею Марго вибралися з води. Еллі одним рухом голови закинула волосся назад, як у рекламі. На Дениса й Славика полетіли бризки.

- Ще! - Славик заіржав, як кінь.

- Чого сидите, пенсіонери, плавати не вмієте?

- Дай мені поштовх! - Славик підхопився. - Дай мені мотивацію! Дай мені сенс туди стрибати, русалко!

Еллі недбало штовхнула долонями його шоколадні голі плечі, Славик комічно замахав руками, балансуючи на краю басейну, шубовснув, здійнявши хмару бризок, і поплив, демонструючи розгонистий напівдикий кроль.

* * *

Алкоголю в буфеті не знайшлося. Обійшлися мінеральною водою, вечеряли розігрітими овочами й розігрітим м'ясом. Денисові важко було жувати, він знайшов упаковку з супом-пюре. Працював транспортер, після натискання кнопки він забирав сміття й використаний одноразовий посуд.

- Нездорове харчування, - задумливо сказала Еллі. - Напівфабрикати.

- А ви разом з Марго приготуйте нам пожерти, - дозволив Славик. Еллі гостро на нього глянула:

- Експлуатація жінок? У тебе такі самі руки, візьми й приготуй.

- Там в офісі робот-підлогонатирач, - сказала Марго. - Я заглянула ввечері, злякалася. Він такий... неначе живий. Повзає.

- У мене кіт на такому катався, - сказала Еллі. Перевела погляд на Дениса: - Ти як?

- Краще за всіх.

Славик схвально засопів.

- Я тут подумала, - сказала Марго. - А що, як комусь із нас стане справді погано? В'язи собі скрутить... Невже ми не зможемо викликати «швидку»?!

- За умовами - не зможемо, - відгукнулася Еллі. - Тільки через тридцять днів. Двадцять дев'ять. Постарайся не скрутити в'язи.

Вони помовчали.

- Марго, а навіщо ти ходила ввечері в офіс? - запитав Денис. - Вплив, за умовами, раз на добу. Уся інфа у тебе в телефоні.

- Ага, - Марго кивнула. - Просто хотіла... Подивитися на цей «Промінь». На корабель. Там, якщо сядеш за стіл, вона вмикається. Голограма.

- І що?

- Красиво... Можна уявити, що все це насправді. Космос. Колись же люди все одно полетять, забудуть свої війни... зберуться... і полетять.

Славiк хлюпнув собі ще води.

– З починам, – він підняв свою склянку. – П’ємо за вдалий початок!

Мовчки цокнулись і випили. Еллі через стіл дивилася на Дениса.

– Може, скажеш правду?

– Тобто?

– Та от бачиш, ми розповіли про себе. Я, Славiк, Марго. А ти ні.

– Це проблема?

– Ти що, не розумієш?

Денис зітхнув. Поторкався язиком зубів.

– Мене викрали. Викрали з сім’ї.

– Що?!

– І обіцяли відпустити, якщо я... якщо ми впораємося.

Еллі більше не всміхалася. Марго злякано зсунула брови. У її очах наростала напруга.

– Зізнайтеся, – сказав Денис благально. – Ви ж теж щось приховуєте? До вас приходив чоловік, називався дядьком Робертом... чи якимсь інакше? І викрав вас із дому, тобто щойно ви були вдома – і зразу все догори дригом, уламки, апокаліпсис...

– Брехло, – Славiк сьорбнув зі своєї склянки. – І головне, знову з серйозною пикою.

Еллі кліпнула. Труснула головою, по-іншому подивилася на Дениса, зареготала:

– Ой, бляха. А я ледь не купилася!

– Ну, не вірте, – сказав Денис, дивлячись в одноразовий стаканчик, де холол суп. – Не вірте. Спитайте одне в одного, хто організатор нашої програми. Хто її фінансує. Звідки в нього ресурси. Що за організація може офіційно відмазати одну людину від колонії, дати другій грант на навчання в Пекінському університеті, а заради третього порушити протокол експерименту в державній лікарні в Тель-Авіві. А як зрозумієте – розповісте мені.

Залишок супу він доїдав у могильній тиші.

* * *

Він вирішив нізачо не вертатися в кімнату з фальшивим вікном. Подивимось, як дядько Роберт зуміє загнати його на місце. Тим більше, що в новому смартфоні був ліхтарик, не дуже яскравий, але краще так, ніж нічого.

Зовнішні двері, що вели у двір, після вечері залишилися незамкнені. Денис пішов навколо будинку, уважно, крок за кроком, оглядаючи зарості кущів і садові доріжки, прислухаючись, принюхуючись. Запах бензину, вихлопних газів, може, тютюновий дим? Звук увімкненого мотора? Далека траса? Сирена? Шум води?

Пахло травою, південними деревами, вологою землею. Чути було, як вітер шелестить у чагарнику. Що там, за кущами: паркан?

Денис посвітив ліхтариком. Жодного натяку на колючий дріт, але й з кущів чудова огорожа: вони відштовхують, майже не залишаючи подряпин, не раничи, але й не пускаючи в зарості. Якби в Дениса був мачете, можна було б прорубатися крізь цю «м'яку силу». Але кухонний ніж не допоможе.

Він зробив коло й повернувся до басейну. Під водою горіли синюваті лампочки, на поверхні погойдувався самотній листок, немов у ставку. Денис силою заборонив собі згадувати батьків і дім, той мілкий ставок, навколо якого вони з батьком ганяли на велосипедах... Ні, стоп. Він хотів оглянути територію, він її оглянув. Дядько Роберт не з тих, хто залишає лазівки. Денис просто поставив пташку навпроти справи, якої не можна залишати за спиною. Неможливо втекти – «пташка»...

– Агов, тінь батька Гамлета! Ти тут?!

Він видихнув крізь зуби. Озирнувся, докірливо подивився на Еллі.

– Вибач, не хотіла так репетувати, – вона всілася на пляжний стілець.

– Більше не називай мене так.

– Як? «Тінь батька Гамлета»? Добре, не буду, вибач...

Денис подумав, що семеро з десяти дівчат зі шкільного класу продовжували б дражнити його «тінню» й радіти, що намацали слабіну. Або Еллі добра й шляхетна, або їй щось від нього треба.

– Я тут подумала, – сказала Еллі. – Твоя правда, все це дуже дивно, організатори мають бути нереально круті... А що, як це міжнародний проект? От прямо взагалі – спільний для всіх земель. Є фактор, якого ми не знаємо. Наприклад, спецслужби різних країн давно працюють разом проти зовнішньої загрози.

– Злі, агресивні інопланетяни? Жуки-черв'яки?

– Ми не знаємо, – Еллі не всміхнулася. – Я спілкувалася з цілим натовпом, моїми конкурентами, кожний з них був – зірка. Ні, реально, дуже розумні люди. Ми писали тести, потім частина людей відсіювалася, ми знову писали тести... Це не імітація й не гра. Таке враження, що організаторам справді було важливо розв'язати це завдання, що вони чекають від експерименту дуже цінної інформації...

- Наприклад, якої?

Еллі перевела дух:

- Наприклад... Якщо корабель справді відправили, двадцять років тому, в нашій реальності, але - таємно?! Якщо люди на кораблі зіштовхнулися з проблемами, і ми - ми! - працюючи з комп'ютерною симуляцією, допомагаємо їх розв'язати?!

- Якщо корабель летить з білясвітловою швидкістю, їхній час уповільнений порівняно з нашим. А не навпаки.

- А що, як його тільки готують до запуску? Що, як ми відпрацьовуємо протоколи для майбутньої експедиції?

Денис хотів замислено потерти носа, але, щойно торкнувшись, відсмикнув руку й поморщився від болю:

- От що треба зрозуміти... Хто - «ми»? Чим ми такі цінні? Крім тебе, зрозуміло, відібраної з купи зірок. Марго - ординарна дівчинка з великим серцем, Славик більше схожий на клоуна...

- Я не знаю, чим вони цінні. І ти не знаєш. Але організатори мого проекту - науковці світового рівня, росіяни й китайці. Вони не клоуни, повір. Усе має сенс. Уяви: ану ж у проекті беруть участь чотири сторони, і кожна добирає учасника за своїми критеріями? От ти, наприклад... Ти ж явно не простий хлопчик. Ну зізнайся. Ці твої розрахунки на аркуші паперу...

- Я простий хлопчик, але так, я молодець з деяких предметів.

- Математика?

- У тому числі.

- Чому ти відразу не сказав? Чому почав ліпити про якогось дядька...

- Еллі, - сказав Денис. - Ти народилася вчасно?

- Що?!

- Ти народилася повністю доношена, чи ні?

Еллі кліпнула. Узялася за темне пасмо волосся, сильно смикнула, Денис навіть здригнувся.

- Я народилася завчасно. Мене ледве відкачали... До чого тут... що? Що сталося?!

Денис виловив з кишені смартфон. Відкрив доповнений список контактів:

- Славик? Спиш? Не спи. Все нормально. Ти народився вчасно чи недоношений? Не кричи! Я серйозно питаю! Так, мені треба знати, я не знушаюся, не кричи! Вчасно?!

Еллі слухала, гризучи кісточку вказівного пальця. Екран телефона згас.

– Не сходиться, – сказав Деніс. – Цей нормальний. Ех, розвалилася така гіпотеза...

– Може, розповіси? Про дядька?

На поверхні басейну, як і раніше, плавав самотній листок.

– Якщо ти готова слухати.

* * *

Він розповів свою історію вперше з того моменту, як у його спальні одного разу стихли всі звуки, і в кріслі біля стола опинився дядько Роберт. Він сам не розумів, наскільки важливо для нього розповісти, крок за кроком, сформулювати. Виговоритися. Після того, як він замовк, Еллі довго не подавала голосу. Час був – далеко за північ.

– Ти впевнений, що тобі не ставили ніяких неврологічних, психіатричних діагнозів? У тебе не було галюцинацій, провалів у пам'яті, настирливих ідей?

– Ні. Я здоровий.

– Охрініти, – сказала Еллі й обхопила плечі руками. З кожною секундою їй ставало холодніше. Деніс уперше бачив, щоб людина отак замерзала за кілька хвилин, хоча ніч була тепла, зовсім літня.

Він зняв джинсову куртку й накинув їй на плечі:

– Ти сюди приїхала з валізою? Зі своїми речами?

– Т-так, – вона заїкалася. – Їх, щоправда, обшукали й порозпихали по пакетах, умова ек... експерименту...

– А мене привезли непритомного... – він хотів сказати «у памперсі», але прикусив язика. – Усі речі нові, з етикетками. Нічого свого. Ніяких документів... Тепер ти розумієш, чому я готовий повірити, що наші пупси – не програма, а...

Він вдивився в її лице й осікся:

– А, добре, не має значення. Не переживай. Тебе вся ця мурня... напевно... не стосується.

– Я довідалася про к-конкурс від свого викладача китайської. Написала заявку. Її розглянули. Тести проводилися на базі столичного університету. Там не було містичних д-дядьків. Там ніхто нікому не погрожував.

– Не хвилюйся. У найгіршому разі – ну, не одержиш свого гранту.

- Песець, - сказала Еллі. - Я вже не хочу гранту, я тупо хочу додому.

- Фігня. Ти ж боець. Як це ти не хочеш гранту? Усе буде нормально.

Він сів поруч і обняв її за плечі, намагаючись зігріти.

- А ти незайманий, - м'яким голосом сказала Еллі.

- Чого ти так подумала?!

- Видно, - вона схлипнула й поцілувала його в губи. На секунду Денис забув про все: про дядька Роберта, програму «Промінь», про те, що Еллі старша за нього на три роки...

А потім стало дуже боляче. Губи, розбиті, ніби лопнули зсередини, неначе їх облили гасом і підпалили. Він напружився, Еллі відчула це, відсторонилася - і засміялася, дивлячись на нього.

- Ти вампір. У тебе підборіддя в крові. На.

Вона подала йому паперову серветку, але при цьому всміхалася так, що Денис не образився.

«ПРОМІНЬ». МАРІЯ

День Старту був головним святом на «Промені» - день кольорових миготливих вогнів, фонтанів, музики, святкових застіль. На початку вечора вони збиралися в головному залі, амфітеатрі, і разом відраховували ще один рік шляху. Коли почали дорослішати діти, головною подією Дня Старту стало привітання нових повнолітніх: колишні промінці, що стали квантами цього року, піднімалися на сцену. Церемонія проходила зворушливо й смішно. Так було раніше.

Цього разу вперше в День Старту вони згадали тих, хто не дожив. П'ятдесят дві людини - тільки перелік імен тривав хвилину.

Потім довго ніхто нічого не говорив. Марія набрала повітря, щоб перервати гнітючу тишу, але тут на подіум - сцену перед залом - злетіла Ліза Репіна, Максимова дочка.

- Ровесники! - вона не готувалася, кожне слово було шире й народжувалося прямо тут, на сцені. - Тепер наша черга! Піднімайтеся до мене, розповімо нашим дорослим, що буде далі, і чому нічого не закінчилося?!

Її слів ніби тільки й чекали. Нові повнолітні, тридцять дві душі, піднялися на сцену - як це робили в попередні роки їхні старші брати й сестри.

- Сьогодні День Старту, сьогодні свято, - продовжувала Ліза сильним дзвінким голосом. - Тож сміймося! Танцюймо, як звичайно! Ніхто не вмер, усі просто пішли в інше місце й чекають на нас там! Хто, хто ще не вірить мені, що батьки чекають нас на Землі?! Хто мені не вірить?

І вона з викликом обвела поглядом зал, миттю переходячи від ейфорії до люті, готова, здається, розтерзати кожного, хто засумнівається.

– Я не можу її стримати, – пошепки сказала Аніта на вухо Марії. – Вона некерована.

– Що ж ви не вітаєте нас, дорослі?! – Ліза дивилася тепер зі сцени прямо Марії в очі.

Промінь без запиту увімкнув музику – «Марш космічної траси», неофіційний гімн екіпажу.

– Вітаємо, промінці, – Марія ледь підвищила голос, і Промінь посилив його, запустивши в динаміки. – Відсьогодні ви – дорослі кванти, а отже, можете пити в барі коктейль, а найсміливіші – горілку!

У залі з полегкістю засміялися. На секунду здалося, що все повернулося, що все, як і раніше, що цей День Старту нічим не відрізняється від інших.

Ліза схопила за руки хлопців, що стояли поруч, стисла їхні долоні так сильно, що ті здивовано здригнулися. Підняла руки вгору, зробила крок до краю сцени, і зал вибухнув оплесками:

– Вітаємо! Кванти! З днем народження!

– З Днем Старту! Щастя в новому році!

– Лі-за! Лі-за!

Марія дивилася, злегка насупивши брови. Не хотіла показувати на публіці ні роздратування, ні тривоги.

ДЕНИС

Коли надворі стало прохолодно, він усе-таки вернувся у свою кімнату. Упав у ліжку, але заснути не міг, узяв книжку навмання, увімкнув лампу в головах, і знову ж навмання став читати: «Сенс має бути знайдений, але не може бути створений. Створити можна або суб'єктивний сенс, просте відчуття сенсу, або нісенітницю. Тим самим зрозуміло й те, що людина, яка вже не в змозі знайти у своєму житті сенс, так само, як і вигадати його, тікаючи від почуття втрати сенсу, створює або нісенітницю, або суб'єктивний сенс...»

Це дивно, але книжка заспокоїла його, і, засинаючи, він не зовсім вдячно впустив її на підлогу. Він бачив яскравий, кольоровий і об'ємний сон: долину неймовірної краси, але далеко внизу. У сні, стоячи на краю скелі, він відступив – боявся висоти. Від цього страху він прокинувся усередині сну в маленькій брудній кімнатці, і згадав, що от якраз висоти він ніколи не боявся. Хотів заснути знову й вернутися в прекрасну долину, але тут закричав будильник, якого Денис не ставив. Він прокинувся остаточно: пів на десяту.

Голова боліла так сильно, що Денис доповз до аптечки у ванній і знайшов розчинний анальгетик. У буфетній нікого не було, валялися на столі залишки

сніданку – картонні й пластикові коробки, стаканчики, серветки. Денис розвів у воді порошок, надірваний пакетик залишив на транспортері. Широка сіра стрічка почала рухатися, пакетик поплив по ній, як крихітний джет по пустельному злітному полю, і зник за прогумованою бахромою. Денис провів його поглядом.

Пійло пускало бульбашки в склянці, самим своїм виглядом відбиваючи найменшу охоту його куштувати. Денис заплющив очі, затримав дихання й випив до дна. Механічно сполоснув склянку під краном.

Він відтягував зустріч з Еллі, і злився на себе за це. Що між ними сталося? Нічого не сталося і не могло статися, спасибі товаришеві Славіку за нашу розбиту піку. Довіра? Взаємний потяг? Навряд, просто Денис учора розбазікався. Звісно, рано чи пізно вони змусили б його все розповісти. Не та ситуація, щоб грати партизана. Але шкода, що вчора він вилив на Еллі не просто інформацію, а настояний загуслий страх. Краще б голяка станцював, чесне слово.

Як вона дивилася... жалість у її погляді теж була, але була і вдячність за щось, і справжнє зацікавлення. При тому, що вона старша на три роки.

Сам не розуміючи навіщо, він вернувся до транспортера. Розсунув рукою прогумовану бахрому, посвітив телефоном. Що там? Господарське приміщення? Сміття ж хтось повинен вивозити...

Денис ліг животом на стрічку. Дотягся до кнопки.

Стрічка рушила, як у страшному сні, й понесла Дениса до отвору, закритого бахромою. Денис напружинився, зібрався, стискаючи в руці телефон...

Бахрома розступилася. Попереду була тьма. Денис увімкнув ліхтарик; у ту ж секунду стрічка закінчилась, і він полетів сторч головою в колодязь, у шахту...

Ні, не в колодязь. У звичайний сміттевий контейнер, повний упаковок з-під їжі та одноразового посуду. Затріщав пластик. Контейнер одразу ж кудись рушив, поруч заскреготав метал, запахло кислим. Денис, завивши од болю й жаху, заборсався в баку, вискочив, як пробка. Гарячково заметався промінь ліхтарика...

Контейнер, рухаючись по транспортеру, автоматично перекинувся, вивалюючи вміст у величезний залізний бак. Кришка баку герметично закрилася. Контейнер повернувся на своє місце. Денис перевів дух.

Бринькнув смартфон у руці: дев'ята сорок п'ять. Денис роззирнувся, шукаючи дверей, але нічого не знайшов. Вилаявся вголос. Гидливо обтрушуючись, поліз назад, на стрічку транспортера, по-пластунськи доповз до прогумованої бахромі; ще трохи, і, як у чорній комедії, його скинули б у сміттевий бак і закрили там кришкою...

Цікаво, коли пройшов перший шок – що подумала Еллі про його історію? Чи повірила?

Телефон знов дзявкнув, тепер голосно: за дві хвилини десята. Денис зайшов у ліфт і витріщився на себе в дзеркало: з такою пикою дівчини не завоюєш. Малолітка після програної бійки, подаруночок із сміттевого бака.

– Не дуже й хотілося, – сказав він собі під ніс.

* * *

Вони голосно базікали, їх чути було аж у коридор. Денис хотів постояти, не заходячи, й послухати, але автоматичні двері роз'їхалися, і довелося заходити. Три голови повернулися, як на команду «Рівняйсь», Денис відчув себе Невловимим Джо, який ввалюється в салун, і всі розмови стихають. З виразів обличчя він одразу зрозумів, що говорили не про нього, отже, Еллі нічого не розповіла...

Або на її розповідь не звернули уваги.

Вийшло красиво: Денис зайшов за десять секунд до початку, і сів на своє місце якраз у ту мить, коли над столом з'явилося голографічне зображення корабля у Всесвіті, і ввімкнувся доброзичливий голос:

– Добрий день, учасники програми. Минула перша доба нашого експерименту. Інформація про поточний статус пасажирів доступна на ваших пристроях. Щасливої роботи.

Голограма почала танути, останній зник «космос», такий чорний і щільний, що, здавалося, на нього повинна була зреагувати пожежна сигналізація. Засвітився великий екран: населення – 403, щастя – 50 %, цивілізованість 80 %, осмисленість 70 %. Ніхто, крім Дениса, на екран під стелею не дивився – усі втупились у свої смартфони.

– Відучуйся спізнюватися, – сказала Еллі, подзьобуючи пальцем екранчик.

– Я не спізнився.

– Ти не був на планерці! – Еллі подивилася на нього, як завуч на прогульника. – Ти спав, а Марго працювала цілу ніч і дещо відкопала! Марго, скинь йому...

Марго ковзнула пальцем по своєму екранчику, ніби змахуючи крихту, і в Дениса сіпнувся в руці смартфон: ляпнуло повідомлення, наче слива з гілки. Денис відкрив посилання: «...ви можете читати логи – записи розмов усіх пасажирів за рік – використовуючи фільтри тут, вибираючи гілки, що цікавлять вас, тут, групуючи по персоналіях, по темах, по подіях тут...»

Денис читав і не вірив своїм очам: «...Тож сміймося! Ніхто не вмер, усі просто пішли в інше місце... Я не можу її стримати... – Вітаємо, промінці, відсьогодні ви – дорослі кванти, а отже, можете пити в барі коктейль...»

– Усі їхні розмови, – з тихою гордістю сказала Марго.

– ...які моделює програма, – додала Еллі.

- Ну так, - Марго не стала сперечатися. - Дуже кльово моделює. У них там свої традиції, забобони, слівця... Неповнолітні називаються «промінці», а дорослі називаються «кванти»...

Денис втупився у свій телефон. Учора він думав про інше, лазив з ліхтариком у кущах і пробував цілуватися, як дурник. Був зайнятий собою, своєю історією й тим, як поставиться до неї Еллі. І пропустив таку важливу інформацію. А Марго знайшла.

- До речі, у вас уже є гіпотези, що за контора організувала наш експеримент? - йому запрагнулося помсти.

Трое співрозмовників відірвалися від екранів. Еллі подивилася докірливо, Славик винувато, Маргарита - за звичаєм покірно, але за цікавою покірністю ховалося роздратування.

- Ми вирішили цим поки не заморочуватися, - зізнався Славик. - Розберемося, як відстріляємось. Коли заробимо кожний свою нагороду.

І вони знову втупилися у смартфони.

- Ден, - Еллі щось розглядала в глибині екрана, - ти не проти, якщо ми розвинемо твій учорашній успіх?

- Я пас. Більше ніяких привидів. Ви, якщо хочете, можете далі грати в цю гру, я запасуся попкорном.

- Добре, - Еллі здавалася дуже задоволеною. - Відпочивай, ти заслужив.

- Ух ти! - Марго підстрибнула на стільці, дивлячись на екранчик у руках. - Славик, що ти там казав про конкурс домашнього порно? Вони вже таке влаштовували!

- Відео є?! - похвавився Славик.

- Ні, це давно було, через рік після старту... Вони просто згадують, говорять про це. Начебто це погано закінчилося. Хтось розсварився, розійшовся, а один чувак узагалі пішов у пустельники, замкнувся і відтоді живе сам. Вони називають його Троль...

- Стільки років?! А він узагалі живий?

- Корабель його бачить. Отже, живий.

- Усе це дуже весело, - заговорила Еллі, - але починаймо вже працювати. Дано: наші пупси свято повірили, що після смерті їх чекає возз'єднання на Землі, виходять з депри, зосередившись на виконанні місії, у цьому полягає сенс їхнього життя...

- Взагалі-то не всі, - Марго клацала пальцем по екрану. - Багато хто не вірить, і вважають це дівчисько брехухою або божевільною. Там є така крута тітка, Марія...

- Усі не можуть вірити в одне й те саме, - сказав Денис.

– Ти ж казав, що ти пас, – Еллі гостро на нього глянула. – Дай уже й нам погратися, чи що... Ми повинні зробити так, щоб привида побачила тепер уже Марія. Вона не вірить у життя після смерті. Якщо вдасться її переконати, то всі повірять, де дінуться. Ми накачаємо їх сенсом, як цукерку помадкою.

– Ненавиджу помадки, – сказав Денис.

– А хто озвучить текст за привида? – оживився Славик. – Я якось у школі зіграв іжачка у виставі. Дайте мені роль привида, це ж так просто!

– Я перша сформулювала мету, я озвучу привида, – відрізала Еллі. – Це не шкільний театр, Славик! Вона побачить свого чоловіка, Максима, й почує його голос, Ден показав нам шлях, – вона мимохідь усміхнулася Денисові. – А наше завдання – придумати текст.

Денис відчув слабке занепокоєння, і воно росло в міру того, як він намагався зрозуміти: що не так? Еллі, поклавши телефон на стіл перед собою, швидко біла по екрану:

– От, приблизно так: «Маріє, це я...»

Денис випростався:

– Стривай. Це хибне рішення.

– Денисе! – Еллі блиснула очима. – Ми ж домовилися!

– Ми не домовлялися. Це хибне рішення, подумаймо ще! Я хочу виграти, у мене ставки занадто високі, розумієш?!

Секунду вони дивилися одне на одного.

– Ти звик бути зіркою, – замислено сказала Еллі. – Розумію. Але я – не дурніша за тебе, Денисе. Розслабся, не хвилюйся, вір мені. Ти ж мені віриш?

І всміхнулася – як тоді, увечері, на краю басейну.

«ПРОМІНЬ». ЛІЗА

Вісь тіла збігається з віссю дошки. Центр опертя на дошку в ділянці сонячного сплетення. Ноги витягнуті, погляд тільки вперед. Долонями впираєшся на рівні грудей, рівно по центру дошки. Поштовх руками, ставимо одну ногу, другу... Встали.

Ліза зламала надвое свою дошку, коли їй було одинадцять, поклала на два камені носом і кормою, і стрибала, поки не почувся хрускіт. Її дратували заняття на березі: вона здавалася собі черв'яком, який б'ється в конвульсіях на дошці, а батько був занадто вимогливий, нудний тренер.

Після смерті батька вона пішла в рекреаційку й узяла його борд.

Он іде хвиля. Велика. Зовсім близько.

Вона встигла схопитися на ноги, проїхалась на гребені кілька метрів і звалилася в піну. Її закрутило, мов ганчірку, верх і низ перестали існувати, немовби хтось клацнув рубильником і вимкнув гравітацію, як вимикають набридлий музичний канал. Хвиля плюнула Лізою в сіру піну, схожу на рване мереживо, і заліпила лице мокрим волоссям. Хапаючи повітря й відпльовуючись, Ліза випадково глянула на берег і крізь бризки побачила її. Марія стояла, підставивши лице теплому світлу. Її жовтогаряча блузка тріпотіла на вітрі: з дня Максимової смерті Марія носила тільки яскраві, агресивно-яскраві кольори.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=48586196&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.